
Aanvulling op het MER Natuurtransferium Apeldoorn

In reactie op het voorlopig toetsingsadvies van 2 april 2015

6 juli 2015

Verantwoording

Titel	Aanvulling op het MER Natuurtransferium Apeldoorn
Opdrachtgever	Staatsbosbeheer regio Oost
Projectleider	Niels Bronsgeest
Auteur(s)	Lex Bekker en Reinder Siebenga
Projectnummer	1231164
Aantal pagina's	48 (exclusief bijlagen)
Datum	6 juli 2015
Handtekening	Ontbreekt in verband met digitale verwerking. Dit rapport is aantoonbaar vrijgegeven.

Colofon

Tauw bv
BU Water & Ruimtelijke Kwaliteit
Handelskade 37
Postbus 133
7400 AC Deventer
Telefoon +31 57 06 99 91 1
Fax +31 57 06 99 66 6

Dit document is eigendom van de opdrachtgever en mag door hem worden gebruikt voor het doel waarvoor het is vervaardigd met inachtneming van de rechten die voortvloeien uit de wetgeving op het gebied van het intellectuele eigendom. De auteursrechten van dit document blijven berusten bij Tauw. Kwaliteit en verbetering van product en proces hebben bij Tauw hoge prioriteit. Tauw hanteert daartoe een managementsysteem dat is gecertificeerd dan wel geaccrediteerd volgens:

- NEN-EN-ISO 9001

Inhoud

Verantwoording en colofon	3
1 Inleiding.....	7
1.1 Het advies van de Commissie m.e.r.....	7
1.2 Geconstateerde tekortkomingen	8
2 Locatiekeuze	9
3 Afbakening van het voornemen	11
4 Voorgenomen activiteit.....	12
4.1 Inleiding	12
4.2 Ontwikkelingen sinds 2013, en autonome ontwikkelingen	13
4.3 Algemene randvoorwaarden	14
4.4 Bouwstenen in het ontwerp	15
4.5 Overwegingen achter de drie alternatieven.....	17
4.5.1 Inleiding	17
4.5.2 Alternatief 1 Op de Hoek	19
4.5.3 Alternatief 2 In het Bos	21
4.5.4 Alternatief 3 Aan de Hei	23
5 Gevolgen voor de effectbeschouwing.....	25
5.1 Cultuurhistorie	25
5.2 Recreatief gebruik	25
5.3 Mitigatie	26
6 Doelbereik van het voornemen	27
7 Onderbouwing verkeerskundige aannames	28
7.1 Aantal bezoekers.....	28
7.2 Herkomst van de bezoekers.....	28
7.3 Gevolgen verkeersbewegingen	29
7.4 Overige gevolgen voor milieueffecten en alternatieven	30
7.5 Conclusies	30

8	Effecten op het Natura 2000-gebied Veluwe.....	31
8.1	Voorkomen en vermijden van verstoring leefgebied	31
8.1.1	Inleiding	31
8.1.2	Positief effect: <i>Wegvallen verstoring rond te verwijderen parkeerplaatsen</i>	32
8.1.3	Positief effect: <i>verwijderen c.q. afsluiten van wandelpaden</i>	35
8.2	Negatieve effecten: <i>Verlies leefgebied door verstoring en oppervlakteverlies</i> <i>Natuurtransferium</i>	36
8.3	Vergelijking van positieve en negatieve effecten op leefgebied	38
8.4	Effecten op territoria van soorten	39
8.5	Stikstofdepositie op het habitatype Droge Heide (H4030)	41
8.5.1	Bezoekersaantallen	41
8.5.2	Effect op stikstofdepositie in het dichtstbijzijnde kwalificerende habitatype	42
9	Cumulatie	45
10	Conclusies	47
11	Literatuur.....	48

Bijlage(n)

- 1 Overzicht van de aanpassingen in de gebiedsontsluitingen
- 2 Overzicht van de te verwijderen parkeerplaatsen in het verzorgingsgebied van het natuurtransferium
- 3 Onderzoek naar locatiekeuze uit 2003
- 4 Nb-wet vergunning d.d. 20 mei 2014
- 5 Beschouwing verstoring Leesterheide
- 6 Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebied Veluwe
- 7 Tijdens broedvogelkarteringen in 1990 en 1998 vastgestelde territoria

1 Inleiding

Staatsbosbeheer, het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland, het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Apeldoorn en het waterschap Vallei en Veluwe hebben het voornemen om een Natuurtransferium op de Veluwe te realiseren. Het Natuurtransferium wordt aangelegd om het gemotoriseerd verkeer op de Veluwe terug te dringen en het recreatieve gebruik meer aan de rand van de Veluwe te concentreren. Daarmee wordt uitvoering gegeven aan het beleid van de provincie Gelderland opgetekend in het rapport Veluwe 2010 van de provincie. Om het natuurtransferium te kunnen realiseren (bouw Buitencentrum) dient het bestemmingsplan Veluwe van de gemeente Apeldoorn te worden gewijzigd. Voor de werkzaamheden die thans worden uitgevoerd en deels zijn gerealiseerd - allemaal passend in het vigerende bestemmingsplan - is reeds een Natuurbeschermingswetvergunning door de provincie Gelderland afgegeven (zie bijlage). Voor de besluitvorming over het nieuwe bestemmingsplan Veluwe is een milieueffectrapport opgesteld (verder: het MER). De gemeenteraad van Apeldoorn is bevoegd gezag.

1.1 Het advies van de Commissie m.e.r.

Het MER is op 5 maart 2013 opgeleverd. Met het publiceren van het ontwerp bestemmingsplan Het Leesten Natuurtransferium Veluwe in december 2014 is het voor toetsing voorgelegd aan de Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna: de commissie). Op 2 april 2015 is een voorlopig toetsingsadvies door de commissie gepubliceerd (rapportnummer 2339-60) (verder aangehaald als het voorlopig advies).

De commissie constateerde een aantal tekortkomingen en is van oordeel dat deze essentieel zijn voor het volwaardig meewegen van het milieubelang bij de besluitvorming. Deze rapportage gaat daar op in en heeft tot doel de tekortkomingen die door de commissie zijn geconstateerd weg te nemen.

Programma Aanpak Stikstof

Inmiddels is bekend dat op 1 juli 2015 het Programma Aanpak Stikstof in werking zal treden. Dit programma zorgt voor natuurherstel en biedt tevens onder voorwaarden ruimte voor ontwikkelingen met een stikstofprofiel. Initiatiefnemer zal op zijn vroegst op 30 juni het voornemen via Aerius Calculator invoeren. Omdat de stikstofbijdrage ruim onder de grenswaarde van 1 mol/ha/jaar valt, zal het project met een melding mogelijk kunnen worden gemaakt.

1.2 Geconstateerde tekortkomingen

De door de commissie beschreven tekortkomingen hebben betrekking op de volgende aspecten:

- Een nadere onderbouwing van de locatiekeuze
- Een afbakening van het voornemen en het doelbereik van het voornemen
- De onderbouwing van de uitgangspunten voor het voornemen voor wat betreft het aantal bezoekers en de verkeercijfers
- Nadere onderbouwing en duiding van de effectiviteit en zekerheid van de mitigerende maatregelen die worden getroffen om de effecten van een toename van recreanten en voertuigen op habitattypen en doelsoorten binnen het Natura 2000-gebied Veluwe te mitigeren
- Een beschrijving van de effecten in cumulatie met andere ontwikkelingen in relatie tot het plangebied

2 Locatiekeuze

De locatiekeuze van Het Leesten is gebaseerd op onderzoek van Oranjewoud uit 2003. De essentie van dit onderzoek is samengevat in paragraaf 2.1 van het MER. Destijds is door Oranjewoud gekeken naar vijf mogelijke locaties voor het Natuurtransferium. Uit dit onderzoek zijn Het Leesten en de Cantharel, op basis van hun scores op een groot aantal criteria, naar voren gekomen als de meest gunstige locaties. Vervolgens is gebleken dat integratie van het Natuurtransferium in de ontwikkelingen van De Cantharel moeilijk was in te passen. Dat had te maken met de beschikbare ruimte voor de voorzieningen (buitencentrum en extra benodigde parkeerplaatsen), de eigendomsverhoudingen en het 'beeld' en de 'uitstraling' van De Cantharel, een commercieel hotel met bijbehorende faciliteiten min of meer tegen de snelweg aan. Dat bleek zich moeilijk te verhouden tot het gewenste beeld dat het natuurtransferium moest uitstralen: dat van een groene poort naar de Veluwe, in een ruimtelijk-kwalitatieve hoogwaardige omgeving in beheer van een terreinbeherende organisatie. Tot slot richt het Natuurtransferium zich op dagrecreatie, terwijl De Cantharel een duidelijke verblijfsrecreatieve functie heeft. Ook die combinatie van recreatiedoelen is onwenselijk. De conclusies uit het onderzoek van 12 jaar geleden en overige argumenten van Staatsbosbeheer van destijds gelden vandaag de dag nog steeds.

Op basis van inmiddels bestaande ervaringen, opgedaan bij eerder gerealiseerde transferia, is gebleken dat er ook inhoudelijke redenen zijn waarom De Cantharel minder geschikt is. De afstand tussen de Cantharel en het te bezoeken gebied is namelijk substantieel groter dan bij Het Leesten. Bovendien ligt tussen de Cantharel en het te bezoeken gebied de drukke Otterloseweg / N304 waardoor het gebied waar het om gaat, namelijk de Veluwe, niet meteen 'beleefbaar' en bereikbaar is. Dat dit een belangrijk onderscheidend element is blijkt uit de ervaringen in het functioneren van de natuurtransferia bij Nunspeet en de Posbank. In Nunspeet is sprake van een relatief grote afstand. Na een bezoek aan het transferium Nunspeet rijdt iedereen daar met de auto verder naar de Veluwe. Op de Posbank, waar geen sprake is van een grote afstand, stapt men wel uit. Dit heeft geleid tot een bevestiging van de keuze van het uiteindelijke zoekgebied Caesarea - Het Leesten. Voor het Leesten pleiten ook:

- De eigendomspositie (het terrein is al in eigendom van SBB)
- De wat grotere afstand tot de A1 wat de natuurbeleving vergroot
- De al bestaande voorzieningen die al publiek trekken zoals:
 - De kiosk
 - Het hondenlosloopgebied
 - Grindkuil annex speelweide
 - Parkeervoorziening

Sinds deze keuze heeft een relevante ontwikkeling bij Radio Kootwijk plaats gevonden. In het planMER (Tauw, januari 2011) dat is opgesteld ten behoeve van de herontwikkeling van Radio Kootwijk is daarbij in de cumulatie van effecten rekening gehouden met de ontwikkeling van het Natuurtransferium Het Leesten.

Aangezien de afstand tussen Radio Kootwijk enerzijds en de locaties Het Leesten en De Cantharel anderzijds vrijwel gelijk zijn (zowel hemelsbreed, tussen de circa 5800 en 5900 meter, als via de diverse wegen en paden), zal er geen sprake zijn van verschillen in cumulatieve milieueffecten tussen de beide locaties en de ontwikkeling van Radio Kootwijk als gevolg van de concentraties van bezoekers en verkeer. Op basis van deze afwegingen is uiteindelijk de voorkeur voor het vestigen van het natuurtransferium op Het Leesten tot stand gekomen en zijn de andere vier locaties afgefallen.

Inmiddels is op Het Leesten een aanvang gemaakt met de realisatie van het Natuurtransferium. Die behelst de landschappelijke - en ruimtelijk kwalitatieve inpassing alsmede de aanleg van de parkeerplaatsen, een en ander op basis van de reeds verleende Natuurbeschermingswetvergunning (zie bijlage). Uitvoering van deze werkzaamheden past binnen het vigerende bestemmingsplan Veluwe.

3 Afbakening van het voornemen

In hoofdstuk 4 van het MER is het voornemen beschreven. De commissie geeft aan dat onvoldoende duidelijk is aangegeven welke activiteiten onderdeel uitmaken van de voorgenomen activiteit. Daar komt bij dat in het voorjaar van 2014 het voornemen is bijgesteld, op basis van een zienswijze die destijds is ingebracht tegen de ontwerp Nb-wet vergunning die door de provincie Gelderland is gepubliceerd op 15 maart 2013. Mede op basis van deze zienswijze, ingebracht door de Stichting Werkgroep Milieuzorg Apeldoorn (SWMA), is het deel van de voorgenomen activiteit (een tweetal aan te leggen fietspaden) met de meeste ecologische effecten komen te vervallen. De mitigerende maatregelen die aan de aanleg van deze beide fietspaden verbonden waren, en die beschreven en gevisualiseerd zijn, zullen overigens wel uitgevoerd worden omdat ze bijdragen aan het zo optimaal mogelijk functioneren van het transferium.

Op basis van deze aanpassing van het voornemen heeft de provincie op 20 mei 2014 een definitieve Nb-wet vergunning¹ afgegeven op basis waarvan het realiseren van het Natuurtransferium Het Leesten in Apeldoorn mogelijk is vanuit het perspectief van de Nb-wet. Een deel van de werkzaamheden is ondertussen ook al in uitvoering genomen zoals in hoofdstuk 1 al genoemd. Deze werkzaamheden passen nog binnen het vigerende bestemmingsplan. De rest van de werkzaamheden (zoals de bouw van een groter buitencentrum) is mede in afwachting van het afronden van de ruimtelijke procedure, waar het MER een onderdeel van is.

In het volgende hoofdstuk van de aanvulling op het MER wordt, na een consistentie-check met de rest van het document, de MER-tekst over de voorgenomen activiteit herschreven met als doel de voorgenomen activiteit beter af te bakenen. Ook worden aangegeven welke delen van het oorspronkelijk plan niet langer gerealiseerd zullen worden. Hiermee komt hoofdstuk 4 uit het MER te vervallen.

Voor de ligging van de in de tekst gebruikte toponiemen wordt verwezen naar het geactualiseerde kaartbeeld van bijlage 1 bij deze aanvulling op het MER. Geactualiseerd in die zin, dat de twee nieuw te realiseren fietspaden zijn verwijderd ten opzichte van hetzelfde kaartbeeld dat in het MER staat.

¹ De afgegeven vergunning is opgenomen als bijlage 4 bij deze aanvulling

4 Voorgenomen activiteit

Het Natuurtransferium Apeldoorn zal gaan bestaan uit een Buitencentrum (bezoekerscentrum) en een vernieuwde en verruimde parkeerplaats op het huidige dagrecreatieve terrein Het Leesten. De huidige locatie zal daarnaast worden opgeknapt: bewegwijzering, een betere zonering (nieuwe paden dichtbij het buitencentrum en minder paden verder weg in het natuurgebied), aanvullende voorzieningen en uitbreiding van het aanbod met bijvoorbeeld verhuur van alternatieve vervoermiddelen om het achterliggende natuurgebied op een weinig verstorende wijze te kunnen bezoeken. De algehele aankleding wordt gemoderniseerd met als overall doel het bereiken van een kwalitatieve verbetering van de omgevingskwaliteit (milieu, natuur en landschap) zodat het ook aantrekkelijker wordt om de auto hier te laten staan. Dit moet naast fysieke ingrepen bereikt worden door een betere sturing van recreanten waardoor gevoelige natuurwaarden elders op de Veluwe worden ontlast.

4.1 Inleiding

In hoofdstuk 2 van deze aanvulling worden de milieuafwegingen die bij de locatiekeuze voor het Natuurtransferium een rol hebben gespeeld nader toegelicht. Voor het realiseren van het Natuurtransferium op de gekozen locatie Het Leesten zijn drie alternatieven uitgewerkt. In paragraaf 2.2 en 2.3 van het MER is aangegeven hoe de alternatieven zijn ontstaan en op welke manier de keuze voor de invulling van de alternatieven heeft plaatsgevonden.

In dit hoofdstuk wordt de voorgenomen activiteit afgebakend. In eerste instantie wordt ingegaan op de ontwikkelingen in de tijd, vanaf 2013. Vervolgens wordt aangegeven wat de algemene randvoorwaarden zijn geweest die aan het voornemen ten grondslag hebben gelegen. Daarna wordt ingegaan op de onderdelen van de voorgenomen activiteit die in elk alternatief terugkomen. Tot slot worden de bouwstenen beschreven die het verschil uitmaken tussen de drie alternatieven.

Plan- en studiegebied

Op onderstaande figuur staat de verbeelding behorende bij het ruimtelijke besluit (bestemmingsplan Het Leesten natuurtransferium Apeldoorn) waar het MER en deze aanvulling aan gekoppeld zijn. De activiteiten binnen dit plangebied en de effecten daarvan zijn beschreven en getoetst in het MER (inclusief de verkeersaantrekkende werking van het initiatief). Daarnaast wordt in het MER een studiegebied aangegeven. Dit is enerzijds het gebied tot waar de effecten reiken en anderzijds is dit het gebied waarbinnen mitigerende maatregelen genomen zijn om effecten van het voornemen weg te nemen dan wel te verzachten. In het MER werden deze termen abusievelijk door elkaar heen gebruikt en soms ook verkeerd gehanteerd, waardoor verwarring is ontstaan.

Figuur 4.1 Plangebied Natuurtransferium Het Leesten (bron: bestemmingsplan Veluwe, gemeente Apeldoorn 2014)

Buitencentrum Natuurtransferium Apeldoorn

Onderdeel van het Natuurtransferium is het te bouwen buitencentrum op het Leesten. Dat wordt geen zelfstandige toeristische voorziening maar een onderdeel in de toeristische keten. Door een actueel en inspirerend activiteitenprogramma, uitgevoerd in samenwerking met toeristisch-recreatieve ondernemers, zal voor aspirant-bezoekers veel aanleiding worden geboden om te stoppen op het transferium. Vanuit deze entree tot de Veluwe kan vervolgens wandelend, fietsend en al dan niet begeleid door een gids of middels een excursie, een aangename tocht gemaakt worden over de Veluwe. Door een juiste keuze en samenstelling van arrangementen en routing, zullen deze activiteiten bezoekersstromen eveneens sturen naar die delen van de Veluwe die op dat moment het bezoek kunnen velen.

4.2 Ontwikkelingen sinds 2013, en autonome ontwikkelingen

Het MER is opgesteld in 2013 en is daarmee gedateerd. Geconstateerd wordt dat er sinds die datum al een aantal maatregelen is genomen in de sfeer van het verminderen van de toegankelijkheid van het deel van de Veluwe dat tot het verzorgingsgebied van Het Leesten behoort. Deze maatregelen gelden als onderdeel van de voorgenomen activiteit. Ze zijn allemaal uitgevoerd, vooruitlopend op de uiteindelijke realisatie van het Natuurtransferium op Het Leesten. De ingrepen die sinds 2013 gerealiseerd zijn, waren echter niet afhankelijk van het nieuwe bestemmingsplan voor Het Leesten. Daarom was het mogelijk deze te realiseren, vooruitlopend op de formele besluitvorming over het bestemmingsplan. Ze zijn echter wel onlosmakelijk onderdeel van het Natuurtransferium Apeldoorn op Het Leesten.

Daarnaast is, op basis van de Nb-wet vergunning van mei 2014, ook begonnen met het herinrichten van het gebied zelf voor zover dit mogelijk is binnen het vigerende bestemmingsplan.

Autonome ontwikkeling van de verkeersintensiteiten

Wat betreft de kenmerken in (de omgeving van) het plangebied is in hoofdstuk 3 van het MER beschreven van welke autonome ontwikkelingen ten opzichte van de huidige situatie is uitgegaan. Hierin is onder andere uitgegaan van een autonome groei van het wegverkeer in het studiegebied. Deze wordt echter expliciet toegeschreven aan ontwikkelingen buiten het plangebied. Er zijn geen aanwijzingen dat er sprake is van een autonome toename van de verkeersaantrekkende werking vanuit het plangebied: zonder aanpassingen zal het aantal bezoekers gelijk blijven.

Autonome ontwikkelingen in de inrichting en het gebruik

Wat betreft de inrichting en het gebruik van (de omgeving van) het plangebied geldt ook dat er geen autonome ontwikkelingen zijn. Alle plannen met betrekking tot het herstructureren van de (toeristische) verkeersstromen zijn direct terug te voeren op het voornemen om Het Leesten anders in te gaan richten. Dit blijkt onder andere ook uit de tabellen 4.1 en 4.2 zoals die in het MER zijn opgenomen: de kengetallen en omschrijvingen voor de huidige situatie en de autonome ontwikkeling zijn in beide tabellen identiek. Dit betekent dat in het MER, en ook in deze aanvulling op het MER, geldt dat de inrichting en het gebruik van het studiegebied in de autonome ontwikkeling gelijk is aan de huidige situatie.

4.3 Algemene randvoorwaarden

Bij het inrichten van het Natuurtransferium is bij alle alternatieven rekening gehouden met de volgende set algemene randvoorwaarden:

- Recreatie in kwetsbare zones vermijden, op minder kwetsbare plekken bundelen
- Ontwikkelingen dragen bij aan bereiken doelen EHS / Natura 2000. Waarden worden niet aangetast
- Heldere en veilige entree zowel voor fietsers en wandelaars als voor auto's
- Interne routenetwerk van Het Leesten sluit direct aan op het uitgebreide fiets- en wandelpadennetwerk daarbuiten (vormen tezamen een logisch geheel)
- Het nieuwe parkeerterrein op Het Leesten heeft een extensief en groen karakter (naar het voorbeeld van de parkeerplaats bij Landgoed Schovenhorst in Putten)
- Gebruik maken van de aanwezige gebiedskenmerken
- Zonering recreatief gebruik door spreiding voorzieningen (Het Leesten, Caesarea, Koppelsprengen)
- Scheiding / spreiding motiefgroepen "Veluwebezoekers" en "mensen die honden uitlaten"
- Een stijlvolle, bescheiden uitstraling van de bebouwing
- Een thematische invulling voor het totaal, gericht op eigenheid en herkenbaarheid: kort samengevat 'cultuurhistorie'
- Instandhouding van de huidige speelweide c.q. speelkuil
- Verkeers- en sociaalveilig inrichten van de openbare ruimte op Het Leesten

4.4 Bouwstenen in het ontwerp

Binnen de algemene randvoorwaarden uit de vorige paragraaf is het voornemen verder uitgewerkt. De volgende bouwstenen komen binnen het plangebied terug in elk van de drie ontwikkelde alternatieven voor Het Leesten:

- Parkeervoorziening creëren op Het Leesten van (ten minste) 200 plaatsen
- Staatsbosbeheer Buitencentrum (ook bekend als “bezoekerscentrum”) op Het Leesten van circa 900 m²
- De huidige horecavoorziening (kiosk) vervalt, in plaats daarvan wordt een kleine horecavoorziening gepland als onderdeel van het Buitencentrum complex
- Er wordt voorzien in fietsverhuur op Het Leesten
- Natuurlijke speelaanleidingen in het bos (met als werknaam: speelbos)
- De twee heidegebieden binnen het plangebied worden met elkaar verbonden door nieuwe stroken hei aan te leggen (ook wel vlinderbanen genoemd), parallel aan de Otterloseweg
- Er worden bospaden en paden langs de rand van de Leesterheide, en dwars over het Armenveld, opgeheven

Aanpassing van het voornemen na publicatie van het MER in 2013

Ten opzichte van het MER uit 2013 zijn de twee nieuwe fietsverbindingen, in westelijke richting naar radio Kootwijk en in zuidelijke richting, komen te vervallen. Dit is ook het uitgangspunt geweest in de Nb-wet vergunning die in mei 2014 door de provincie is afgegeven.

Opheffen van wandelpaden en parkeerplaatsen in het verzorgingsgebied van Het Leesten

Het opheffen van wandelpaden en parkeerplaatsen in het verzorgingsgebied van Het Leesten is een mitigerende maatregel die voortkomt uit de effectbeoordeling in het kader van de passende beoordeling. Deze maatregelen zijn onderdeel van de voorschriften die zijn opgenomen in de Nb-wet vergunning zoals die op 20 mei 2014 is afgegeven door de provincie Gelderland (zaaknummer 2012-016901, zie bijlage). Concreet vraagt de Nb-wet vergunning om het opheffen van enkele wandelpaden over de Hoog Buurlosche heide en het afsluiten van de Harskamperweg voor gemotoriseerd verkeer, inclusief opheffing van nabijgelegen paden en het realiseren van 10 hectare droge heide. Dat is substantieel minder dan de mitigatie-maatregelen waarvan is uitgegaan in de oorspronkelijke passende beoordeling, omdat er in de passende beoordeling nog is uitgegaan van het mitigeren van de significant negatieve verstoring die uitgaat van de twee fietspaden.

Het afsluiten van de in de passende beoordeling benoemde wegen en paden is blijft een onlosmakelijk onderdeel van de realisatieovereenkomst tussen Staatsbosbeheer, de provincie Gelderland, de gemeente Apeldoorn en het waterschap Vallei en Veluwe. Dit deel van de realisatieovereenkomst zal volledig worden uitgevoerd omdat het onderdeel uitmaakt van het pakket aan maatregelen die er voor zorgt dat het transferium goed kan functioneren. Eén en ander is ook overlegd en schriftelijk overeengekomen met de SWMA. Daar doet de Nb-wet vergunning niets aan af.

Het kaartbeeld met daarop alle af te sluiten paden en wegen was onderdeel van bijlage 1 van de passende beoordeling die als bijlage 11 aan de MER was toegevoegd. Dit kaartbeeld is gecorrigeerd voor de aanpassing zoals beschreven en is opgenomen als bijlage 1 bij deze aanvulling.

Naast de afsluitingen van wegen en paden wordt op acht locaties parkeerplaatsen opgeheven. Het gaat in totaal om 98 parkeerplekken. De locaties van de op te heffen parkeerplaatsen stonden weergegeven op de kaart van bijlage 5 van het MER. Ook dit kaartbeeld wordt voor de volledigheid opgenomen in deze aanvulling op het MER, als bijlage 2.

Extra parkeerplaatsen: een overloop in de directe omgeving

Buiten het plangebied, en ook buiten de reikwijdte van de initiatiefnemer, is de parkeervoorziening op Caesarea met 100 plaatsen uitgebreid waarmee een overloop capaciteit beschikbaar komt voor drukke periodes. Als op die dagen de 200 plaatsen op Het Leesten vol zijn kan de parkeervoorziening op Caesarea worden gebruikt door bezoekers van het Natuurtransferium. Bij het Natuurtransferium zoals hierboven beschreven horen onderstaande kengetallen.

Tabel 4.1 Kengetallen huidige situatie, autonome ontwikkeling en plansituatie

	Huidige situatie en autonome ontwikkeling	Plansituatie
Aantal bezoekers/ jaar	250.000	325.000
Aantal bezoekers/ dag		
Piekdag	1.770	2.300
Weekdag	500	650
Oppervlakte parkeerplaatsen		
Het Leesten	2.200 m ²	4.000 m ²
Aantal bezoekende auto's/ dag		
Piekdag	880	1.150 ²
Weekdag	210	315
Aantal parkeerplaatsen		
Het Leesten	120	200
Oppervlakte gebouwen en Buitencentrum	70 m ²	1000 m ² (tevens maximale maat zoals opgenomen in het bestemmingsplan)

4.5 Overwegingen achter de drie alternatieven

4.5.1 Inleiding

Om erachter te komen of verschillende inrichtingen van Het Leesten ook verschillende effecten teweegbrengen is geprobeerd de drie alternatieven zo veel mogelijk van elkaar te laten verschillen. In alternatief 1 (op de hoek) bijvoorbeeld zijn de centrale voorzieningen tegen de bestaande weg geprojecteerd, in feite binnen de al bestaande hinderzones. In alternatief 2 wordt het Flipsbosch (naalddhoutperceel) opgezocht voor realisatie van deze voorzieningen en in alternatief 3 ten slotte wordt gekeken of situering van het Buitencentrum meer in het gebied, aan de heicorridor, tot de mogelijkheden behoort.

² Deze 1.150 auto's op een piekdag is een correctie ten opzichte van de 2.000 auto's waarvan per abuis in het MER melding is gemaakt

In tabel 4.2 worden de bouwstenen samengevat die per alternatief verschillen. Voor een meer gedetailleerde beschrijving en de bijbehorende schetsen wordt verwezen naar paragraaf 4.5.1, 4.5.2 en 4.5.3.

Tabel 4.2 Bouwstenen (karakteristieken) per alternatief

	Huidige situatie	Plansituatie
Locatie Buitencentrum (staat aangegeven als “bezoekerscentrum” in figuren 4.1, 4.2 en 4.3)		
Alternatief 1 op de hoek	Nvt	Hoek Hoenderloseweg-N304
Alternatief 2 in het bos	Nvt	In het Flipsbosch
Alternatief 3 aan de hei	Nvt	Aan de nieuw te realiseren vlinderbaan (heicorridor)
Locatie parkeerplaatsen (met P aangegeven in de figuren 4.1, 4.2 en 4.3)		
Alternatief 1 op de hoek	Nabij kiosk	120 nabij kiosk 80 bocht Hoenderloseweg 100 Caesarea
Alternatief 2 in het bos	Nabij kiosk	200 nabij kiosk, uitbreiding langgerekt naar het noorden 100 Caesarea
Alternatief 3 aan de hei	Nabij kiosk	200 nabij kiosk, compact gepositioneerd 100 Caesarea
Locatie Speelbos³		
Alternatief 1 op de hoek	-	Ten zuiden van het buitencentrum in het bos langs de Otterloseweg
Alternatief 2 in het bos	-	Tussen het buitencentrum en de parkeerplaatsen bij het buitencentrum
Alternatief 3 aan de hei	-	Ten zuiden van het buitencentrum, tussen het buitencentrum en de Leesterheide
Locatie hondenloslooplegebied		
Alternatief 1 op de hoek	Ten zuidoosten van de kiosk	Ten zuidoosten van de kiosk
Alternatief 2 in het bos	Ten zuidoosten van de kiosk	Ten westen van de kiosk
Alternatief 3 aan de hei	Ten zuidoosten van de kiosk	Ten noorden van de kiosk
Locatie Natte neuzenroute⁴		
Alternatief 1 op de hoek	Ten oosten van de Kiosk	Ten oosten van de kiosk
Alternatief 2 in het bos	Ten oosten van de Kiosk	Ten zuidzuidwesten van de kiosk en het buitencentrum
Alternatief 3 aan de hei	Ten oosten van de Kiosk	Ten noordnoordoosten van de kiosk en het buitencentrum

³ Speelbos: een locatie in het bos dat speciaal als speelplek is ingericht voor kinderen. Indien mogelijk wordt er in verschillende leeftijdscategorieën een speelplek aangelegd

⁴ Natte neuzenroute: een vaste wandelroute, waar honden onder appel zijn toegestaan, die door bos en heide loopt. In elk alternatief begint de route bij het hondenloslooplegebied

4.5.2 Alternatief 1 Op de Hoek

Buitencentrum

Dit alternatief kenmerkt zich door de ligging van de nieuwe parkeerplaatsen en het Buitencentrum nabij de kruising van de N304 (Otterloseweg) en de Hoenderloseweg. De achterliggende gedachte is het ontzien van de kern van het studiegebied (minder geluiduitstraling, visuele verstoring) door bundeling van hoofdstromen bezoekers (inclusief verkeer) nabij de toch al drukke weg, aan de rand van het studiegebied. Op de Hoenderloseweg wordt een verkeer remmende voorziening aangelegd (drempels). Het Buitencentrum is vanaf de Otterloseweg en de Hoenderloseweg door de bomen heen zichtbaar. Nabij dit Buitencentrum wordt een speelbos gerealiseerd. De afstand van het Buitencentrum naar de te behouden speelkuil is 350 meter. De afstand tot de Leesterheide is 450 meter, tot Caesarea 550 meter en tot de Koppelspreng 600 meter.

Parkeerplekken

De parkeerplaats bij de huidige kiosk blijft behouden, de omvang van 120 parkeerplaatsen blijft gelijk. Ten noorden van de bocht in de Hoenderloseweg komen 80 nieuwe parkeerplaatsen. Verder kan er uitgeweken worden naar de 100 nieuwe parkeerplaatsen bij Caesarea. .

Toegankelijkheid en ontsluiting

De wandelroutes starten vanaf het Buitencentrum. Een deel van de bestaande routes blijven behouden. Het hondenlosloopgebied blijft op de huidige plaats behouden, evenals de natte neuzenroute.

Figuur 4.2 Alternatief 1 Op de hoek. Kaart Veenbos & Bosch (fietspaden worden niet gerealiseerd)

4.5.3 Alternatief 2 In het Bos

Buitencentrum

Het Buitencentrum ligt in dit alternatief dieper in het plangebied in het Flipsbosch op een nieuw te maken open plek. Het centrum ligt dichtbij de nieuw aan te leggen parkeerplaatsen en is vanaf daar door de bomen te zien. De entree naar Het Leesten kan bereikt worden via een T-splitsing in plaats van een flauwe bocht met stroken voor afslaand verkeer. Nabij het Buitencentrum wordt een speelbos aangelegd. De kiosk blijft bestaan op de huidige plek. De speelkuil blijft behouden. De afstand tot de speelkuil is 350 meter, de afstand tot de Leesterheide 450 meter en de afstand tot Caesarea en de Koppelsprengen 550 meter.

Parkeerplekken

De bestaande parkeerplaatsen worden in de richting van de toegangsweg uitgebreid tot 200 parkeerplaatsen. Verder kan er uitgeweken worden naar de 100 nieuwe parkeerplaatsen bij Caesarea.

Toegankelijkheid en ontsluiting

De wandelroutes starten vanaf het Buitencentrum. Een deel van de bestaande routes blijft behouden. Het hondenlosloopgebied wordt kleiner en is gepositioneerd tussen de Otterloseweg, de Hoenderloseweg en de speelkuil en Leesterheide. De natte neuzenroute loopt over de Leesterheide, langs de Otterloseweg, door naar het ten zuiden gelegen bosgebied.

Figuur 4.3 Alternatief 2 In het bos. Kaart Veenbos & Bosch (fietspaden worden niet gerealiseerd)

4.5.4 Alternatief 3 Aan de Hei

Buitencentrum

Het Buitencentrum ligt in dit alternatief op een bestaande open plek op een flauwe helling nabij de Leesterheide aan het eind van de toegangsweg. Door de nieuwe heide verbinding (de aan te leggen vlinderbaan tussen de bestaande twee heidegebieden in het plangebied) iets te vergroten komt het Buitencentrum als het ware aan de grote open ruimte te liggen. De entree naar Het Leesten wordt bereikt via een T-splitsing ter vervanging van de flauwe bocht met stroken voor afslaand verkeer. Het Buitencentrum vormt de uitvalsbasis voor verschillende wandelingen. Nabij het Buitencentrum wordt een speelbos gemaakt. De kiosk zal op termijn geïntegreerd worden in het Buitencentrum. De speelkuil blijft behouden. De afstand tot de speelkuil is 100 meter, de afstand tot de Leesterheide 250 meter, de afstand tot Caesarea 800 meter en tot de Koppelsprengen 750 meter.

Parkeerplekken

Het bestaande parkeerterrein bij de kiosk wordt uitgebreid tot 200 plaatsen. De toegangsweg tot het terrein wordt verlegd, het parkeerterrein wordt hierlangs gepositioneerd. Verder kan er uitgeweken worden naar de 100 nieuwe parkeerplaatsen bij Caesarea.

Toegankelijkheid en ontsluiting

De wandelroutes starten vanaf het Buitencentrum. Het hondenuitlaatgebied wordt verplaatst naar het Flipsbosch. De natte neuzenroute loopt deels door het Flipsbosch en deels over het noordelijke heideterrein nabij de camping (Wapenberg) en over het Armenveld. De natte neuzenroute over het Armenveld wordt niet gewijzigd ten opzichte van de huidige situatie.

Figuur 4.4 Alternatief 3 Aan de hei. Kaart Veenbos & Bosch (fietspaden worden niet gerealiseerd)

5 Gevolgen voor de effectbeschouwing

In het voorlopig advies van de commissie wordt geadviseerd om, op basis van de gevraagde afbakening van de voorgenomen activiteit, de effectbeoordelingen opnieuw te duiden. Zoals in hoofdstuk vier is aangegeven en onderbouwd, is de huidige situatie gelijk aan de autonome ontwikkeling. Dat betekent dat geen van de effecten die in het MER zijn opgetekend, toe te schrijven zijn aan een autonome ontwikkeling. Het wegvallen van de twee fietspaden hebben echter wel consequenties voor de effecten die in het plan- en het studiegebied op kunnen treden. Dit hoofdstuk beschrijft waar de effectbeschrijving in het MER feitelijk achterhaald is. De effectbeschrijvingen in dit hoofdstuk komen in de plaats van de oorspronkelijke MER-teksten.

5.1 Cultuurhistorie

In paragraaf 5.5.2 van het MER wordt het effect op de (de beleving van de) cultuurhistorische waarden beschreven. Aan de herinrichting van het plangebied wordt in het MER een positief effect toegekend op basis van een groot aantal onderdelen die het plan voorstaat. In de tekst van deze paragraaf wordt (ten onrechte) ook een positief effect toebedeeld aan de ontwikkelingen bij Caesarea. Deze zijn echter geen onderdeel van het voornemen en dragen formeel dus niet bij aan het positief effect op de cultuurhistorische beleving.

Daarnaast wordt ook aan de fietsverbinding met Radio Kootwijk een positief effect toegekend. Dit onderdeel dat mede bijdraagt aan het positief effect op de cultuurhistorische beleving komt nu te vervallen. Omdat dit slechts een onderdeel is van alle positieve aspecten is er geen reden om de effectbeoordeling zoals weergegeven in tabel 5.10 van het MER aan te passen.

5.2 Recreatief gebruik

In paragraaf 5.7 van het MER wordt het effect op (de mogelijkheden tot) recreatief gebruik beschreven. Aan de herinrichting van het plangebied wordt in het MER een positief effect toegekend op basis van een groot aantal onderdelen die het plan voorstaat. Daarnaast wordt ook aan de fietsverbinding met Radio Kootwijk en in de richting van Hoenderloo een positief effect toegekend. Dit onderdeel dat mede bijdraagt aan het positief effect op de recreatieve gebruiksmogelijkheden komt nu te vervallen. Omdat dit slechts een onderdeel is van alle positieve aspecten is er geen reden om de effectbeoordeling zoals weergegeven in tabel 5.13 van het MER aan te passen.

5.3 Mitigatie

In paragraaf 5.4.3 van het MER worden de effecten van de mitigerende maatregelen beschreven. De ontwikkelingen sinds 2013 hebben geen veranderingen tot gevolg in dit maatregelenpakket. De Nb-wet vergunning gaat weliswaar uit van een kleiner aantal op te heffen wegen en paden, maar op basis van de afgesloten realisatieovereenkomst tussen Staatsbosbeheer, gemeente Apeldoorn, de provincie Gelderland en het waterschap Vallei en Veluwe zullen toch alle afsluitingen gerealiseerd worden.

Een en ander betekent dat de effecten die zijn beschreven in paragraaf 5.4.3 onderdeel zijn van de mitigerende maatregelen. Alle overige effecten, met inbegrip van paragraaf 5.1 en 5.2 van deze aanvulling, zijn onderdeel van het voornemen. Omdat de huidige situatie gelijk is aan de autonome ontwikkeling zijn er geen effecten toe te schrijven aan de autonome ontwikkeling.

6 Doelbereik van het voornemen

Natuurtransferia zijn entrees die gesitueerd zijn op strategisch gelegen toegangswegen tot de Veluwe. Ze moeten een recreatieve poort tot de Veluwe zijn en daarmee het autoverkeer dieper op de Veluwe terugdringen. Hiermee wordt vormgegeven aan het zoneringsbeleid om zowel de recreatieve toegankelijkheid en beleving van de Veluwe te verbeteren, alsook de kwaliteit van natuur en landschap.

Hoewel lokaal een toename zal plaatsvinden van het verkeer van en naar het natuurtransferium, is deze toename in kwantitatief opzicht relatief zeer beperkt ten opzichte van de huidige situatie en autonome ontwikkeling. Daarnaast is het effect ruimtelijk zeer beperkt: het effect beperkt zich vooral tot de korte toegangsroutes naar de parkeerplaatsen. Belangrijk is tevens, gezien het doel om het autoverkeer dieper op de Veluwe terug te dringen, dat de aanleg van het transferium gepaard gaat met het opheffen van parkeerplaatsen op acht locaties. Het gaat hier om het opheffen van in totaal 98 parkeerplaatsen verspreid over het gebied, waarmee bijgedragen wordt aan het terugdringen van het autoverkeer dieper de Veluwe in.

Uit diverse onderzoeken is gebleken dat de realisatie van natuurtransferia op de Veluwe leiden tot beperkingen van het autoverkeer en tot reductie van aantallen auto's op parkeerplaatsen in het totale gebied. Zo laat het onderzoek naar recreatief gebruik van Veluwetransferia en P-Veluwe ('het recreatief medegebruik van Veluwetransferia en P-Veluwe'; R. Beunen e.a., WUR 2010) zien dat door de ontwikkeling van de Veluwetransferia en P-Veluwe een zonering van het recreatief gebruik van de Veluwe is waar te nemen. Dit is het beste zichtbaar op de Posbank, waar dankzij jarenlange verkeerstellingen is vast te stellen dat na de opening van het Natuurtransferium er een verschuiving in verkeersstromen is opgetreden. De totale omvang van het gemotoriseerd verkeer naar het gebied is gelijk gebleven (450.000 voertuigen), maar het verkeer richting het Natuurtransferium is met 20 % gestegen, terwijl het gemotoriseerd verkeer op de wegen in het achterliggend gebied met 15 % is afgenomen.

7 Onderbouwing verkeerskundige aannames

In tabel 4.2 in het MER is een fout geconstateerd. Deze is gecorrigeerd in hoofdstuk 4 van deze aanvulling op het MER. Op basis van deze gecorrigeerde kengetallen worden in dit hoofdstuk de gebruikte verkeerskundige aannames verder toegelicht en onderbouwd.

7.1 Aantal bezoekers

In het MER is uitgegaan van een te verwachten bezoekersaantal van 325.000, dat is een toename van 30 % ten opzichte van de inschatting van de huidige bezoekersaantallen. Deze te verwachten toename is gebaseerd op het recreatieonderzoeksrapport van Beunen & Jaarsma uit 2007. Deze toename vormt, tezamen met de gemeten verkeersintensiteit op de diverse aanvoertrechten naar Het Leesten, de basis voor de berekeningen van de te verwachten verkeersintensiteiten.

7.2 Herkomst van de bezoekers

De herkomst van de huidige bezoekers op de aanvoerwegen naar het Leesten is onderzocht. Op basis van dit onderzoek naar het recreatief gebruik van Het Leesten en de herkomst van bezoekers, zijn in bijlage 6 van het milieueffectrapport de verkeersintensiteiten van de huidige situatie op verschillende dagen (werkdag, zondag, gemiddelde weekdag en piekdag) grafisch weergegeven, evenals de afwikkeling van het bestemmingsverkeer naar Het Leesten. Hieruit valt op te maken dat ongeveer 80 % van de bezoekers in de huidige situatie gebruik maakt van de aan- en afvoertracé vanaf onder meer de A1 via de Otterloseweg (N304), waarvan nog eens $\frac{3}{4}$ uit noordelijk richting komt (vanuit de richting A1). De overige 20 % van de bezoekers komt via andere aanrijroutes naar Het Leesten, waaronder uit de richting van Apeldoorn/Beekbergen/A50. De toevoer van bezoekers via de Hoenderloseweg is dus beperkt.

Door de ontwikkeling van het Natuurtransferium zullen de bezoekersaantallen naar verwachting met zo'n 30 % toenemen, een toename die vooral op zon- en piekdagen optreedt. Uit de huidige verkeersintensiteiten valt op te maken dat de toename op zon- en piekdagen bijna geheel veroorzaakt wordt door een toename van de verkeersbewegingen vanaf de N304 (Otterloseweg), ofwel voornamelijk vanaf de A1. De extra bezoekers als gevolg van het realiseren van het Natuurtransferium zullen dan ook voor het grootste deel aan- en afrijden via de N304 (Otterloseweg). De feitelijke verschillen tussen de plansituatie en de referentiesituatie hebben aldus betrekking op een klein gebied rondom het voornemen. Verderop (Otterloseweg) zijn verschillen niet merkbaar want die beperkte toename verdwijnt geheel in de autonome verkeersstromen.

Uit tabel 4.1 blijkt dat er naar verwachting sprake is van 75.000 extra bezoekers op jaarbasis. Ervaringen met transferia elders op de Veluwe leren dat dit geen extra bezoekers zijn, want een goed ingericht transferium creëert geen nieuwe bezoekersstromen, de stromen worden er alleen maar door verplaatst en dus geconcentreerd, waardoor elders op de Veluwe bezoekersstromen sterk worden gereduceerd. In het geval van het transferium Apeldoorn betekent dit dat de bezoekers die in de huidige situatie worden aangetrokken door de 98 op te heffen parkeerplaatsen in het verzorgingsgebied, in de plansituatie hun weg zullen vinden naar het natuurtransferium aan de rand van de Veluwe.

7.3 Gevolgen verkeersbewegingen

De autonome ontwikkeling van de verkeersintensiteiten zoals beschouwd en berekend in het Milieueffectrapport dienen naar beneden te worden bijgesteld. Ten opzichte van de verkeersintensiteiten van 2006/2007 zijn in het plangebied in 2014 verkeersintensiteiten vastgesteld die kleiner zijn dan die van 2006/2007. De verwachting is dan ook dat er in de planperiode nauwelijks sprake zal zijn van een relevante autonome toename van de verkeersintensiteiten.

De realisatie van het Veluwe Transferium zal, ten opzichte van de autonome ontwikkeling, in de directe omgeving van Het Leesten wel leiden tot enige toename van de verkeersintensiteiten. Deze toename geldt met name voor de korte aan- en afvoerroute vanaf de N304 (Otterloseweg) en in mindere mate voor de aanvoer via de Hoenderloseweg. Deze toename is in kwantitatief opzicht beperkt en beperkt zich vooral tot de korte toegangsroutes tot de parkeerplaatsen. Van een relevant effect op de verkeersintensiteiten van de N304 (Otterloseweg) is nauwelijks sprake. Daar staat tegenover dat er wel sprake zal zijn van een merkbare afname van het verkeer over de aanvoerroutes van de op te heffen parkeerplaatsen.

Met een gemiddelde bezettingsgraad van 2 personen per auto betekent dat de verwachte 75.000 extra bezoekers aan Het Leesten zorgen voor een verschuiving van 37.500 verkeersbewegingen op jaarbasis. Over de verkeersluwe aanvoerroutes van de op te heffen parkeerplaatsen komt deze stroom te vervallen. Als wordt aangenomen dat elke op te heffen parkeerplaats, over het jaar gerekend, gemiddeld één keer per dag wordt gebruikt kan worden berekend dat de verkeersaantrekkende werking van deze parkeerplaatsen overeenkomt met $98 \times 365 = 35.770$ auto's. Daarmee is aangetoond dat de verwachte groei van het aantal bezoekers van Het Leesten redelijkerwijs afkomstig is van de 98 op te heffen parkeerplaatsen. Dat betekent dat de verkeersdruk in het verzorgingsgebied van het Leesten merkbaar af zal nemen omdat de verkeersbewegingen zich concentreren op de Otterloseweg.

7.4 Overige gevolgen voor milieueffecten en alternatieven

In het MER zijn, op basis van de uitgangspunten voor de verkeersaantrekkende werking, berekeningen gerapporteerd die ingaan op geluid, luchtkwaliteit en depositie van verzurende en eutrofiërende stoffen.

Als deze onderzoeken zijn uitgegaan van een daggemiddelde van 700 voertuigbewegingen over de ontsluitingsweg van de parkeerplaats in de huidige situatie. Gemiddeld over het jaar zijn dat dus 350 bezoekende auto's per dag. Elke bezoekende auto zorgt voor twee vervoersbewegingen: bij aankomst en vertrek. Op basis van een bezettingsgraad van 2 personen komt het uitgangspunt van 350 bezoekende auto's overeen met het door Beunen en Jaarsma gerapporteerde gemiddelde bezoekersaantal van 700 per dag⁵.

In de berekeningen is uitgegaan van een toename van de verkeersstroom over de ontsluitingsweg van de parkeerplaats tot 950 voertuigbewegingen per dag, dat is een toename van 35 % ten opzichte van de 700 voertuigbewegingen in de huidige situatie. Dat is een iets grotere toename dan de 30 % waarvan elders melding wordt gemaakt. Dat betekent in ieder geval dat de berekende effecten geen onderschatting weergeven. Gezien het geringe verschil, en het worst case karakter van het verschil, is er geen reden om de in het MER gerapporteerde berekeningen te corrigeren. Het is niet de verwachting dat nieuwe berekeningen tot andere effectbeoordelingen zullen leiden.

7.5 Conclusies

In de voorgaande paragrafen is, in samenhang met de correctie op de gebruikte kengetallen die in tabel 4.1 is weergegeven, onderbouwd hoe de veranderingen in de verkeersstromen zich zullen voltrekken. Ook is aangetoond dat de onderliggende berekeningen in het MER op de juiste manier zijn uitgevoerd, gebruik makend van de juiste omvang van de verkeersstromen. Er is dus geen reden en aanleiding om de in het MER gerapporteerde effecten aan te passen.

⁵ 700 geldt als jaargemiddelde; op een werkdag is het bezoekersaantal ongeveer 500, op de drukste dag zijn 1770 bezoeken gerapporteerd

8 Effecten op het Natura 2000-gebied Veluwe

8.1 Voorkomen en vermijden van verstoring leefgebied

8.1.1 Inleiding

Door de commissie m.e.r. is aangegeven dat de effectiviteit van met name het schrappen van de parkeerplaatsen beter moet worden onderbouwd. In het navolgende gaan we daarom nader in op het positieve effect van het schrappen van de verspreid liggende kleine parkeerplaatsen.

Beschouwing verstoring

Omdat in de Passende beoordeling onvoldoende rekening is gehouden met de historische situatie, waarin ook al sprake is van verstoring, is naderhand een aanvullende notitie gemaakt, zie bijlage 5 (N001-1210181NJE-baw-V01-NL). In deze notitie wordt becijferd dat het verstoorde oppervlak op de Leesterheide max. 33,2 ha bedraagt, zowel in de plansituatie als in de referentiesituatie. De verstoring neemt met ander woorden niet toe. De notitie in bijlage 5 maakt integraal deel uit van deze aanvulling.

Het Natura 2000-gebied Veluwe is aangewezen voor een aantal soorten en habitattypen. In het MER en de bijbehorende passende beoordeling wordt uitvoerig ingegaan op de waarde van het plan- en het studiegebied voor de diverse soorten en habitattypen. Daaruit blijkt dat van de verstoringsgevoelige soorten een zestal vogelsoorten door de realisatie van het Natuurtransferium Het Leesten kunnen worden beïnvloed. Dat betreft de boomleeuwerik, de tapuit, de roodborsttapuit, de wespandief, de nachtzwaluw en de zwarte specht. Van de overige kwalificerende vogelsoorten zijn uit het plangebied en de omgeving daarvan geen territoria bekend. De enige uitzondering daarop is de draaihals, waarvan in 2015 een broedgeval is vastgesteld in Kootwijk, in een nestkast op ongeveer een kilometer afstand van het plangebied. Daarom is de effectanalyse aangevuld voor de draaihals. De instandhoudingsdoelstellingen van de zeven soorten in Natura 2000-gebied Veluwe zijn te vinden in bijlage 6 en samengevat in tabel 8.1.

In deze paragraaf zijn de positieve en negatieve effecten van de concentratie van parkeerplaatsen en het niet handhaven van bestaande paden op het leefgebied van de genoemde soorten in beeld gebracht.

Tabel 8.1 Instandhoudingsdoelstellingen

Broedvogel	Doelstelling omvang leefgebied	Doelstelling kwaliteit leefgebied
Boomleeuwerik	=	=
Tapuit	>	>
Roodborsttapuit	=	=
Wespendief	=	=
Nachtzwaluw	=	=
Zwarte specht	=	=
Draaihal	>	>

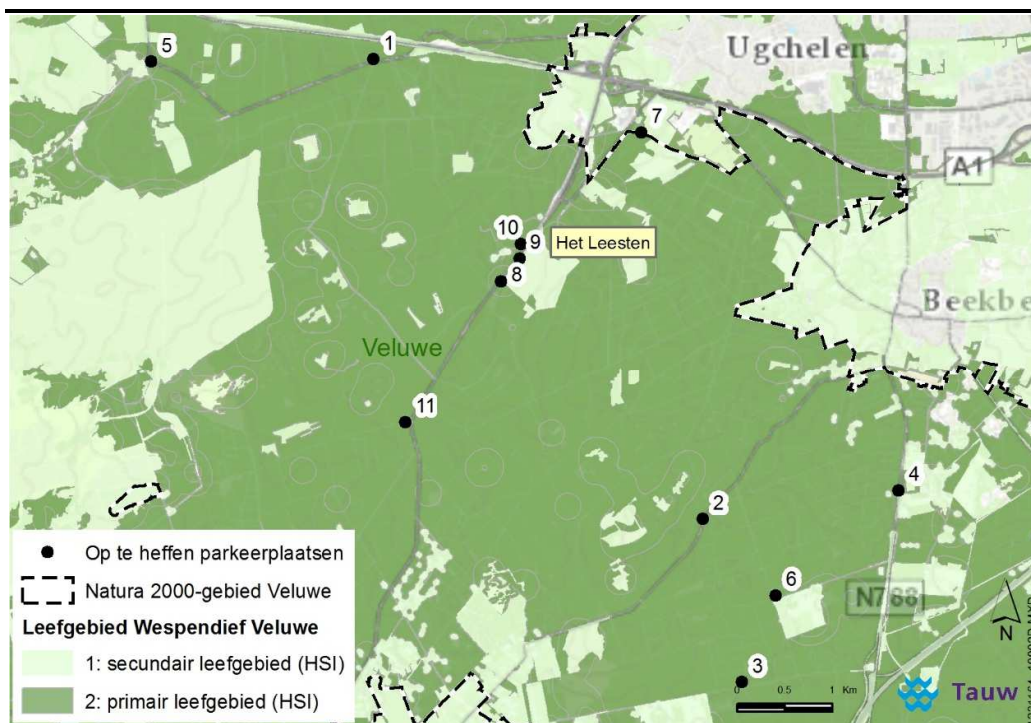
Toelichting doelstellingen

- = instandhouding
> uitbreiding/ verbetering

8.1.2 Positief effect: Wegvallen verstoring rond te verwijderen parkeerplaatsen

De elf kleine parkeerplaatsen liggen alle in het leefgebied van één of meer van deze soorten. Om een indruk te krijgen van het effect van deze maatregel is de volgende methode toegepast:

1. De leefgebieden van de kwalificerende vogelsoorten zijn, als basis voor het beheerplan voor het Natura 2000-gebied, bepaald door SOVON (Sierdsema *et al.*, 2008)
2. De locaties van de parkeerplaatsen zijn vergeleken met de leefgebieden van de zes vogelsoorten. Voor de wespandief is dat bij wijze van voorbeeld in onderstaande figuur weergegeven
3. De vogelsoorten verschillen van elkaar in gevoeligheid voor verstoring. Dit uit zich (onder meer) in een 'verstoringafstand', dat is de afstand waarbij een soort opvliegt bij naderende verstoring. Voor de zeven soorten bedraagt deze verstoringafstand voor de meeste soorten 100 meter. Voor de draaihal, boomleeuwerik en de nachtzwaluw is de afstand echter groter, respectievelijk 135, 160 en 300 meter (Bijlsma, 2006)
4. Door het gebruik van de parkeerplaatsen is het leefgebied van de soorten dat binnen de verstoringafstand rond de parkeerplaats ligt minder geschikt of zelfs geheel ongeschikt als leefgebied. Voor elk van de parkeerplaatsen is daarom het oppervlak van het leefgebied van de zes soorten bepaald binnen de verstoringafstand
5. Voor de parkeerplaatsen 8, 9 en 10 geldt dat hier zowel positieve effecten optreden door het opheffen van parkeergelegenheid, als negatieve effecten door verstoring rondom de te geconcentreerde recreatiezone. In deze aanvulling is uitgegaan van een worst case-scenario, waarbij dit oppervlak niet is meegeteld als positief effect.

Figuur 8.1 Ligging op te heffen parkeerplaatsen ten opzichte van het leefgebied van de wespandief

Uit de analyse blijkt dat binnen de verstoringzones van de elf parkeerplaatsen leefgebied van alle zes soorten te vinden is. Het opheffen van de parkeerplaatsen leidt er dan ook toe dat voor elk van de zes soorten een verbetering wordt bewerkstelligd. De mate waarin die verbetering optreedt verschilt (uiteraard) per soort, en is afhankelijk van de verstoringgevoeligheid van een soort en van de geschiktheid van de locatie als leefgebied. De totale oppervlaktes van het leefgebied per soort voor de elf parkeerplaatsen zijn weergegeven in tabel 8.2.

Tabel 8.2 Positief effect: Oppervlaktes leefgebied per soort binnen verstoringsgebied van de te verwijderen parkeerplaatsen

Soort	Verstorings-afstand (m)	Oppervlak per leefgebied-klasse (ha)			Totaal
		Primair	Secundair	Kerngebied	
Boomleeuwerik	160	20,7	59,4	-	80,1
Nachtzwaluw	300	113,9	120,6	-	234,5
Roodborsttapuit	100	3,5	0,0	-	3,5
Tapuit	100	0,8	2,8	-	3,6
Wespendief	100	26,4	5,8	-	32,2
Zwarte specht	100	18,8	10,6	-	29,4
Draaihals	135	28,0	14,0	2,0	44,0

De opheffing van de parkeerplaatsen leidt met andere woorden tot een verbeterde situatie in 20,7 ha van het primaire leefgebied van de boomleeuwerik, 113,9 ha van het primaire leefgebied van de nachtzwaluw (enzovoorts).

Figuur 8.2 Draaihals (foto's: C. Fikkert)

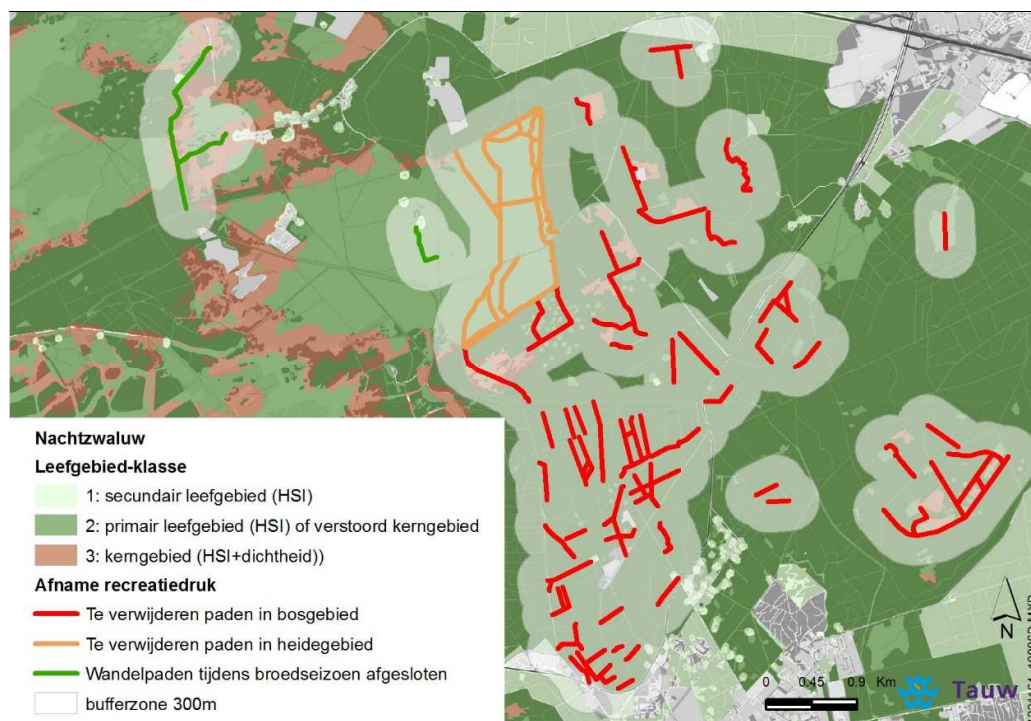
8.1.3 Positief effect: verwijderen c.q. afsluiten van wandelpaden

Een groot aantal paden wordt (deels) afgesloten voor recreatie in het plangebied. Dit leidt tot een afname van verstoring van de broedvogels die in het gebied voorkomen. Het effect is middels een GIS-analyse gekwantificeerd. Hiervoor zijn de volgende stappen doorlopen:

1. Selectie paden
2. Bepalen verstoringszones rond paden per soort, aan de hand van de verstoringsafstanden (Bijlsma, 2006)
3. Bepalen van het oppervlak per leefgebied-klasse (Sierdsema *et al.* 2008) per soort binnen deze verstoringszones.

Het afsluiten van paden heeft als resultaat dat (onder andere) de broedvogels met instandhoudingsdoel minder verstoord raken. Hierbij is het van belang dat de paden ten minste tijdens de broedperiode zijn afgesloten. Bij de verstoringsberekening zijn alle af te sluiten paden in bos of heidegebied gebruikt die in elk geval tijdens het broedseizoen worden afgesloten. De ligging van deze paden is weergegeven in figuur 8.3.

Tabel 8.3 laat het oppervlak per soort zien waar de verstoring van het leefgebied door recreatie als gevolg van het afsluiten van paden vermindert. Figuur 8.3 illustreert de verstoringsberekening voor de nachtzwaluw. Deze soort heeft een verstoringsafstand van 300 meter.

Figuur 8.3 Illustratie berekening van het oppervlak waar verstoring van nachtzwaluw afneemt door het afsluiten van paden

Tabel 8.3 Positief effect: Oppervlakte van het leefgebied per soort waar verstoring afneemt door het verwijderen c.q. het afsluiten van paden

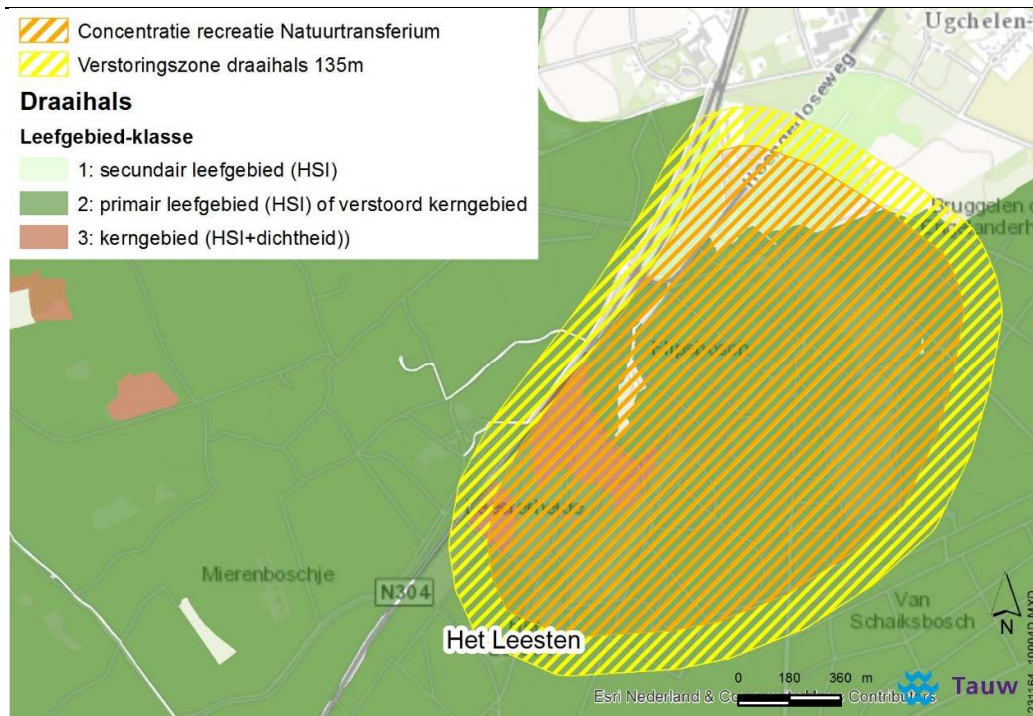
Soort	Verstorings-afstand (m)	Oppervlak per leefgebied-klasse (ha)			Totaal oppervlak leefgebied
		Primair	Secundair	Kerngebied	
Boomleeuwerik	160	689,9	552,7	-	1.242,6
Nachtzwaluw	300	47,5	1850,4	110,,9	1.897,9
Roodborsttapuit	100	7,5	172,7	-	180,2
Tapuit	100	45,6	22,2	122,2	190,0
Wespendief	100	189,8	635,5	-	825,3
Zwarte specht	100	101,0	627,3	-	728,3
Draaihals	135	12,5	963,9	90,4	1.066,8

8.2 Negatieve effecten: *Verlies leefgebied door verstoring en oppervlakteverlies Natuurtransferium*

Om het negatieve effect door verstoring en oppervlakteverlies rondom het Natuurtransferium te bepalen, is opnieuw een ruimtelijke analyse gedaan. Hiertoe zijn de volgende stappen doorlopen:

1. Voor de genoemde soorten die mogelijk worden beïnvloed, is het verstoring gebied in en rondom het plangebied bepaald. Het maximale oppervlak van het verstoorte gebied is gelijk aan de som van de oppervlaktes van de zones met 'concentratie recreatie' en de daaromheen weergegeven verstoringzone. Deze verstoringzone heeft de breedte van de verstoringafstanden uit Bijlsma (2006); zie ook tabel 8.3.
2. Per soort is het beïnvloede oppervlak aan primair en secundair leefgebied (leefgebiedkaarten van SOVON (Sierdsema *et al.*, 2008) binnen het verstoorte gebied bepaald.

In figuur 8.4 is te zien hoe het verstoorte leefgebied van in dit geval de draaihals is bepaald. De maximale oppervlakte van het verstoorte leefgebied voor deze en andere soorten is genoemd in de tabel 8.4.

Figuur 8.4 Beïnvloed leefgebied van de draaihal rondom concentratiegebied van recreatie

Tabel 8.4 Negatief effect: Oppervlakte van het leefgebied per soort binnen het verstoringsgebied van het Natuurtransferium

Soort	Verstorings-afstand (m)	Leefgebied-klasse (ha)			Totaal
		Primair	Secundair	Kerngebied	
Boomleeuwerik	160	131,4	136,3	-	267,8
Nachtzwaluw	300	34,8	300,1	-	334,9
Roodborsttapuit	100	0,5	49,1	-	49,6
Tapuit	100	29,6	21,0	-	50,6
Wespendief	100	59,5	175,3	-	234,8
Zwarte specht	100	33,9	172,5	-	206,4
Draaihal	135	19,6	212,5	13,3	245,4

Uit tabel 8.4 volgt dat het maximale oppervlak van het verstoorde leefgebied met zo'n 335 hectare het grootst is voor de nachtzwaluw en voor roodborsttapuit en tapuit met elk ongeveer 50 hectare het kleinst.

8.3 Vergelijking van positieve en negatieve effecten op leefgebied

In de voorgaande paragrafen zijn de positieve en negatieve effecten door de concentratie van recreatie zo goed als mogelijk gekwantificeerd. Hieruit blijkt dat de leefgebieden van de in het gebied voorkomende broedvogels met een instandhoudingsdoel in Natura 2000-gebied Veluwe zowel positief als negatief worden beïnvloed. Dit komt door:

Positieve effecten:

- vermindering verstoring rondom af te sluiten parkeerplaatsen
- vermindering verstoring rondom periodiek af te sluiten of te verwijderen paden

Negatief effect:

- toename verstoring rond het gebied waar recreatie zich zal gaan concentreren.

In tabel 8.5 is het totale oppervlak van het leefgebied per soort weergegeven waar verstoring afneemt of juist toeneemt. In de laatste kolom van tabel 8.5 is het netto effect weergegeven. Voor alle soorten blijkt er sprake van een forse netto-verbetering van het oppervlak van het leefgebied. Dit komt met name door de forse afname van verstoring rondom te verwijderen of af te sluiten paden. Dit draagt bij aan de verbeterdoelstelling van kwaliteit van het leefgebied van tapuit en draaihals, en draagt ook bij aan de instandhoudingsdoelstelling van kwaliteit van leefgebied van de overige soorten (zie ook tabel 8.1).

Tabel 8.5 Overzichtstabel positieve en negatieve effecten en 'netto effect'

	Positief effect	Positief effect	Negatief effect	Netto effect
			Recreatie	
Soort	Parkeerplaatsen opheffen	Paden verwijderen / afsluiten	concentreren + verstoringzone	
Boomleeuwerik	80,1	1.242,6	267,8	++
Nachtzwaluw	234,5	1.897,9	334,9	++
Roodborsttapuit	3,5	180,2	49,6	++
Tapuit	3,6	190,0	50,6	++
Wespendief	32,2	825,3	234,8	++
Zwarte specht	29,4	728,3	206,4	++
Draaihals	44,0	1.066,8	245,4	++

Toelichting netto effect:

++ sterke afname van het oppervlak verstoord leefgebied

Wegvallen van fietspaden uit het plan ten opzichte van MER

Het gebied van de Leesterheide wordt al van oudsher intensief gebruikt. Daardoor is de waarde van het gebied voor verstoringgevoelige vogelsoorten kleiner dan op grond van alleen het habitat verondersteld zou kunnen worden. Een verdere toename van bezoekers op het

Natuurtransferium leidt daardoor niet tot een sterke toename van de verstoring van gevoelige vogelsoorten.

Feit is wel dat tegenover de toename van bezoekers rondom de Leesterheide als gevolg van het gebruik van het Natuurtransferium een forse vermindering van verstoring in de omgeving staat.

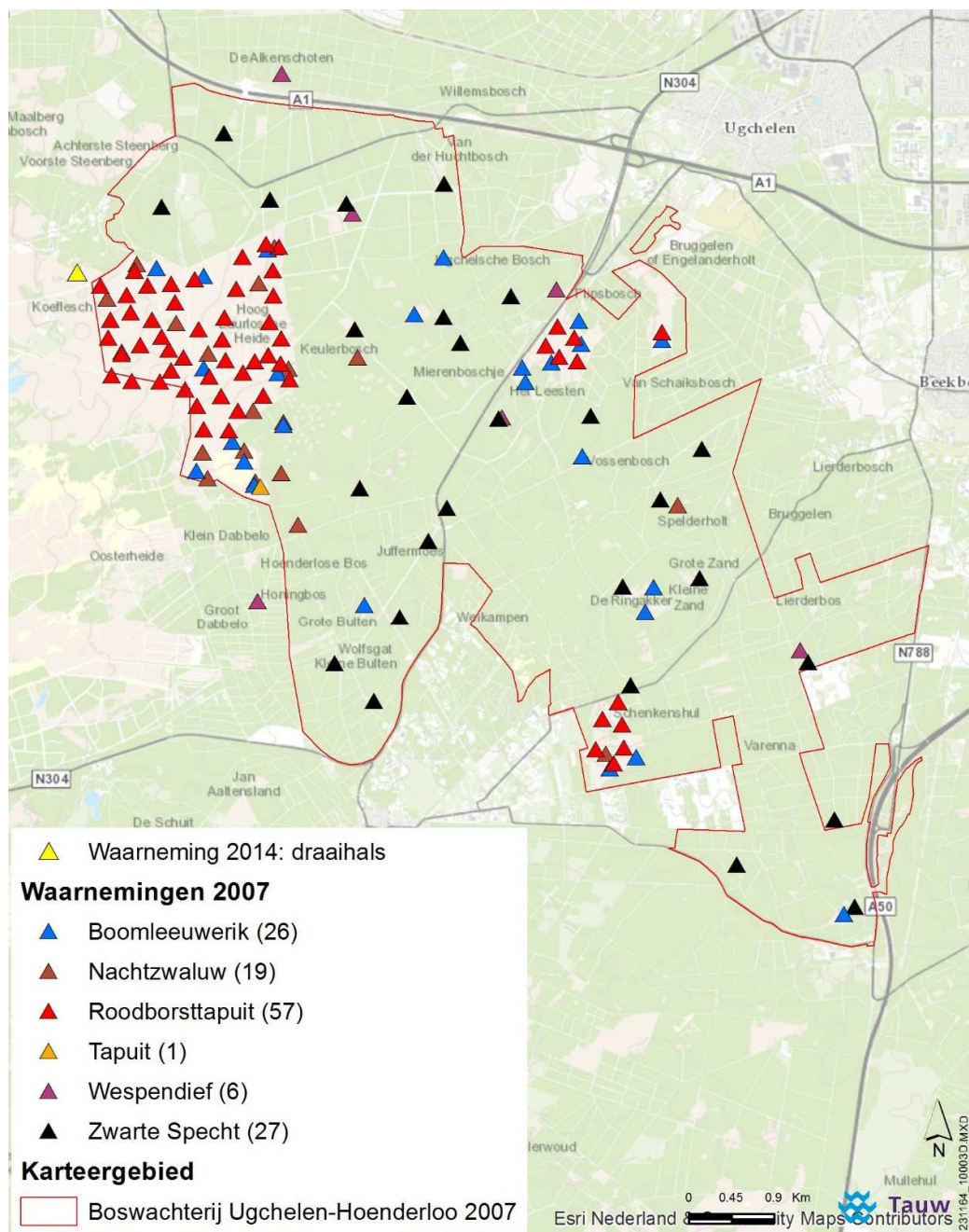
Bij het bepalen van het areaal waar verstoring toeneemt en mitigerende maatregelen die verstoring bij voorkeur volledig ongedaan zouden moeten maken is destijds uitgegaan van de realisatie van fietspaden. Mede naar aanleiding van inspraak zijn die echter uit het plan geschrapt. Omdat niet tegelijkertijd ook de aantallen parkeerplaatsen en het aantal af te sluiten wandelpaden is verkleind is sprake van een zekere 'overmitigatie'. Daardoor is de conclusie dat deze mitigatie ruimschoots opweegt tegen de toename van verstoring als gevolg van het voornemen.

8.4 Effecten op territoria van soorten

Het plangebied en grote delen van de omgeving daarvan zijn door medewerkers van Sovon onderzocht in 1990, 1998 en 2007. De soorten die min of meer recent (kartering 2007) in de omgeving van Het Leesten zijn aangetroffen zijn roodborsttapuit en boomleeuwerik; op grotere afstand (maar buiten het plangebied) zijn territoria van wespendif en zwarte specht vastgesteld (gegevens Sovon, 2015).

Figuur 8.5 geeft een overzicht van het onderzochte gebied en de gekarteerde territoria in 2007. Een recent (2014) vastgesteld territorium van de draaihals (het enige in de wijde omgeving van Het Leesten sinds 2007) is voor de volledigheid aan de kaart toegevoegd. Duidelijk is te zien dat de afstand tussen het recente territorium van de draaihals en het natuurtransferium groot is (meer dan 3 km), zodat realisatie hiervan geen direct effect heeft, noch in negatieve noch in positieve zin.

Dat neemt niet weg dat territoria van de draaihals in het verleden op meer plaatsen zijn vastgesteld. Bijlage 7 geeft een overzicht van de locaties van territoria tijdens oudere broedvogelkarteringen (gegevens Sovon). Eén van de locaties waar destijds een territorium van de draaihals is vastgesteld is Het Leesten. De laatste broedvogelkartering waar dit territorium is vastgesteld was die van 1990, dus 25 jaar geleden. De in paragraaf 8.2 beschreven analyse bestrijkt het volledige leefgebied van in dit geval de draaihals in het plangebied van het Natuurtransferium Het Leesten, dus inclusief het territorium dat in 1990 werd vastgesteld. Uit de analyse (zie paragraaf 8.3) blijkt dat het verstoorde oppervlak van het leefgebied van de draaihals in en rond het plangebied kan toenemen tot maximaal 245 hectare. Hierbij is geen rekening gehouden met het feit dat ook in de bestaande situatie door verstoring lokaal al sprake is van een minder gunstige of zelfs een voor die soort ongeschikte situatie. Het berekende oppervlak is dus het maximale toename van het oppervlak (*worst case*). Tegenover de toename van het verstoorde oppervlak staat een afname van verstoring van leefgebied door het afsluiten van de verspreide parkeerplaatsen en het verwijderen van wandelpaden. Hierdoor neemt het oppervlak verstoord leefgebied af met ongeveer 1.110 hectare.

Figuur 8.5 Territoria van kwalificerende vogelsoorten in 2007 in de omgeving van Ugchelen

8.5 Stikstofdepositie op het habitatype Droge Heide (H4030)

In aanvulling op het MER wordt in deze paragraaf nader ingegaan op de verspreidingsberekeningen die in 2013 zijn uitgevoerd en gerapporteerd.

8.5.1 Bezoekersaantallen

Op bladzijde 88 van het MER staat beschreven dat, bij de berekeningen van het lokale effect op de emissie en depositie van verzurende en eutrofiërende stoffen is uitgegaan van 700 voertuigen per etmaal in de autonome ontwikkeling en van 950 voertuigen per etmaal in de plansituatie. Deze uitgangspunten gaan uit van de lokale stijging van 30 % van het verkeersaanbod. In hoofdstuk 7 van deze aanvulling is deze 30 % nader toegelicht en onderbouwd.

In de huidige situatie is dit aantal van 700 voertuigen per etmaal op de volgende manier terug te herleiden op het aantal bezoekers van 250.000 per jaar:

- De bezettingsgraad van een auto is vastgesteld op gemiddeld twee passagiers per auto
- Voor elk bezoek gelden twee verkeersbewegingen: aankomst en vertrek
- Het model gaat uit van een jaarvracht en houdt geen rekening met schommelingen tussen de dagen
- Met 700 voertuigen per etmaal is dus sprake van $(700/2)*2*365 = 255.500$ bezoekers per jaar

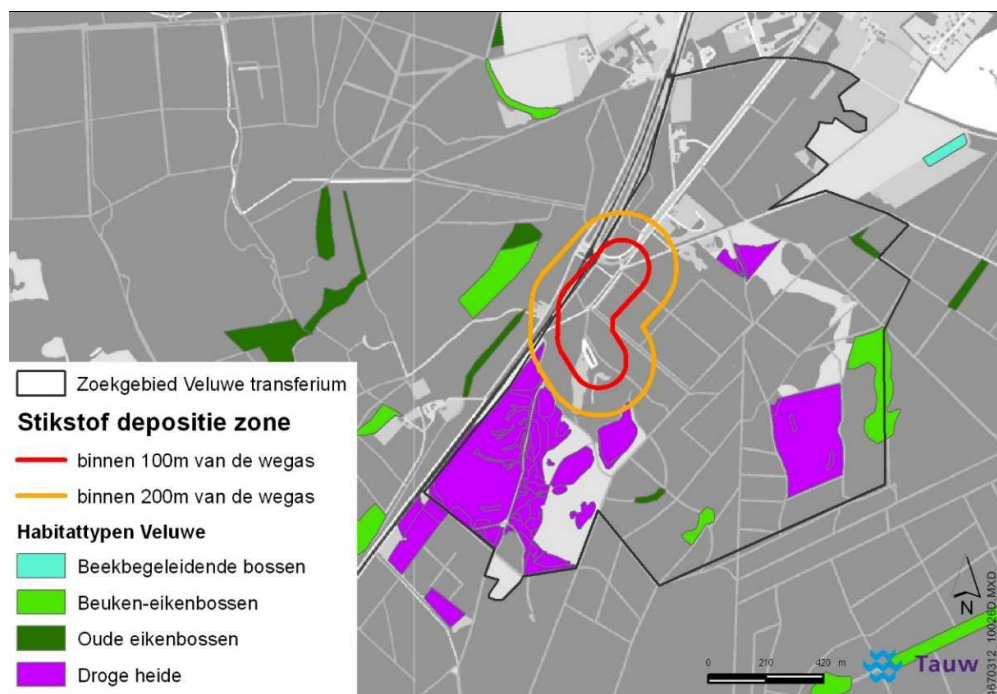
Voor de plansituatie is een vergelijkbare berekening op te zetten: $(950/2)*2*365 = 346.750$ per jaar.

Deze uitgangspunten zijn niet exact gelijk aan de bezoekersaantallen die in de uitgangspuntentabel staan opgegeven (250.000 versus 325.000), maar ze komen voldoende in de buurt om als een realistische basis te kunnen dienen voor de verspreidingsberekeningen. Duidelijk is ook dat 950 voertuigbewegingen per dag iets meer is dan het aantal dat op basis van de formeel verwachte bezoekersaantallen gebruikt zou kunnen worden. Daarmee is aangetoond dat de uitkomst van de berekening in ieder geval geen onderschatting zal zijn van het effect op de emissie en depositie.

8.5.2 Effect op stikstofdepositie in het dichtstbijzijnde kwalificerende habitatype

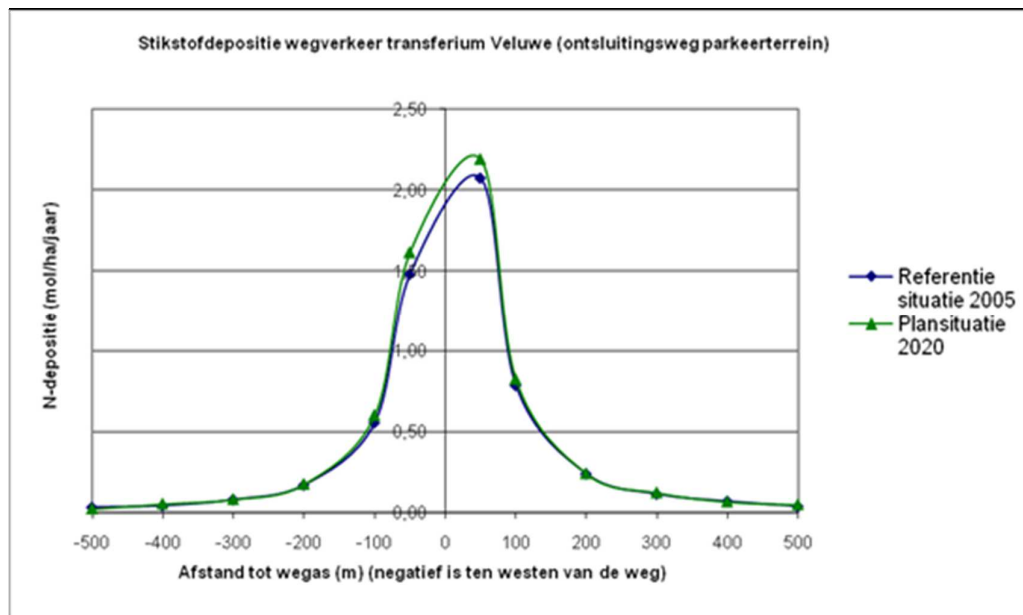
De commissie suggereert in haar voorlopig advies dat er uit het MER en de passende beoordeling zou blijken dat *“het voornemen zal leiden tot een geringe toename van stikstofdepositie op habitatype Droge Heide”*.

Op bladzijde 89 van het MER staat hierover echter het volgende: *“De toename van de depositie in de plansituatie is maximaal 0,13 mol/ha/jaar binnen een zone van maximaal 100 meter van de wegas. Het habitatype Droge heide ligt op circa 200 meter afstand van de ontsluitingsweg (zie figuur 8.6 hieronder). Er is daarom geen toename van depositie in het habitatype.”*

Figuur 8.6 Stikstofdepositiezone rondom de ontsluitingsweg naar Het leesten

Deze bewering is onderbouwd met de uitkomst van de verspreidingsberekeningen, zie figuur 8.7 hieronder.

Figuur 8.7 Stikstofdepositie van verkeer op de ontsluitingsweg naar Het Leesten

In de grafiek wordt met de blauwe lijn de depositie in de referentiesituatie weergegeven. Met de groene lijn wordt de toename van de depositie ten gevolge van het plan weergegeven. Deze berekening is uitgevoerd op toenemende afstand ten opzichte van de weg.

De figuur laat duidelijk zien dat op een afstand van meer dan 100 meter ten oosten of ten westen van de weg, de blauwe en de groene lijn over elkaar heen lopen. Dat betekent dat op een afstand van meer dan honderd meter, de toename van de emissie niet langer leidt tot een toename van de depositie. Slechts op een afstand van minder dan 100 meter van de weg is er sprake van een kleine toename van de depositie, die nooit meer is dan 0,13 mol/ha/jaar. Echter, in het MER is aangetoond, op basis van de habitatypekaart, dat het kwalificerende habitat zich op ongeveer 200 meter afstand van de weg bevindt. Op een dergelijke afstand is, blijkt uit figuur 5.3, geen sprake meer van een toename van de depositie door de extra emissies uit het wegverkeer.

Een en ander toont aan dat er, ten gevolge van verzuring en eutrofiëring vanuit het wegverkeer, geen sprake kan zijn van een effect op de instandhoudingsdoelstellingen, zoals ook in het MER staat beschreven. Vanuit dit perspectief zijn er dan ook geen (extra) maatregelen nodig.

9 Cumulatie

Een van de tekortkomingen die de commissie signaleert is een beschrijving van de effecten in cumulatie met andere ontwikkelingen in relatie tot het plangebied. Aan het aspect cumulatie wordt in het MER aandacht besteed in paragraaf 5.4.4. De commissie merkt ten aanzien van cumulatie twee zaken op:

1. de cumulatieve effecten van het voornemen zijn - als dat gerealiseerd zou worden op het terrein van De Cantharel - wellicht kleiner dan die van realisatie op Het Leesten gezien de kortere afstand tussen Het Leesten en Radio Kootwijk

Figuur 9.1 Afstand tussen Radio Kootwijk en De Cantharel en Het Leesten

Reactie:

De afstand tussen De Cantharel en Radio Kootwijk is hemelsbreed iets groter dan de afstand tussen Het Leesten en Radio Kootwijk; zie figuur 9.1. Het Leesten ligt circa 270 meter dichterbij Radio Kootwijk, een te verwaarlozen verschil en qua cumulatieve effecten ook niet te meten verschil.

2. De Commissie adviseert de effecten van het transferium in cumulatie met andere ontwikkelingen in de Veluwe te beschrijven. De commissie verzoekt te beoordelen of op basis daarvan de maatregelen die in het MER beschreven zijn nog steeds afdoende zijn om negatieve milieugevolgen te voorkomen

Reactie:

Feit blijft dat, of Het Leesten nu op De Cantharel of op de huidige locatie Het Leesten gerealiseerd wordt, dat er op korte afstand van elkaar inderdaad twee punten ontstaan met concentraties van bezoekers en verkeer. Niet vast te stellen zal echter zijn of de cumulatieve milieueffecten bij een keuze voor Het Leesten groter zijn dan bij een keuze voor De Cantharel. Het MER gaat hier ook niet op in omdat De Cantharel niet in beeld was en is als mogelijke locatie voor het aan te leggen Natuurtransferium. Een vergelijk tussen cumulatieve effecten is dan ook niet aan de orde.

Negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen voor Zwarte specht en Wespendif

Door cumulatie van andere plannen is er een afname van leefgebied voor Wespendif en Zwarte specht. Daarom worden zowel bij de ontwikkeling van Het Leesten als bij Radio Kootwijk mitigerende maatregelen getroffen waardoor de kwaliteit van de bestaande bossen voor die soorten verbetert. Dit gebeurt door afname van verstoring en ontwikkeling van 'rafelige randen', geleidelijke overgangen van bos naar open habitat. Significante negatieve effecten op zwarte specht en wespendif als gevolg van dit plan zijn, anders dan in het MER aangegeven, niet langer aan de orde nu de fietspaden geen onderdeel meer zijn van het plan.

Effecten droge heide

Vast blijft staan dat zowel bij de herontwikkeling van Het Leesten als bij het cumulatieve plan Radio Kootwijk er een toename van het oppervlak van het habitatype Droge heide/ stuifzandheide ontstaat en hiermee ook leefgebied voor Tapuit, Roodborsttapuit en Nachtzwaluw. Effecten van stikstofdepositie op Droge heide als gevolg van de ontwikkeling op Het Leesten zijn er niet. Voor het aspect stikstof behoeft dientengevolge geen cumulatietoets met andere plannen te worden uitgevoerd.

10 Conclusies

Op basis van het voorlopig toetsingsadvies van 2 april 2015 is het MER voor het Natuurtransferium Apeldoorn aangevuld. Daarbij is rekening gehouden met de aspecten die de commissie heeft benoemd in haar advies, maar ook met de ontwikkelingen die zich sinds 2013 hebben voorgedaan. In deze aanvulling is op beschrijvende wijze, en daar waar nodig gekwantificeerd onderbouwd, ingegaan op de door de commissie geïdentificeerde tekortkomingen.

Op basis van de geadviseerde aanvulling luidt de conclusie dat de bevindingen zoals die in het MER zijn gedocumenteerd in stand blijven. Door het MER te lezen in samenhang met deze notitie zijn die bevindingen wel beter onderbouwd en duidelijker toegelicht.

11 Literatuur

Bijlsma, R.G., 2006

Effecten van menselijke verstoring op grondbroedende vogels van Planken Wambuis. De Levende Natuur 107: 191-198.

Sierdsema, H., J. van Diermen, B. Aarts, L. van den Bremer en A. van Kleunen, 2008

Factsheets van broedvogels in de Natura 2000-gebieden van Gelderland. SOVON-onderzoeksrapport 2008/14. SOVON, Beek-Ubbergen.

Bijlage

1

Overzicht van de aanpassingen in de gebiedsontsluitingen

Bijlage

2

Overzicht van de te verwijderen parkeerplaatsen in het verzorgingsgebied van het natuurtransferium

Bijlage

3

Onderzoek naar locatiekeuze uit 2003

Bijlage

4

Nb-wet vergunning d.d. 20 mei 2014

Bijlage

5

Beschouwing verstoring Leesterheide

Bijlage

6

Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebied Veluwe

Natura 2000-gebied Veluwe

Procedure

Het Natura 2000-gebied Veluwe werd op 11 juni 2014 door de Staatssecretaris van Economische Zaken (definitief) werden aangewezen. De terinzagelegging duurde van 26 juni 2014 tot en met donderdag 7 augustus 2014. De beroepsprocedure liep van vrijdag 27 juni 2014 tot en met donderdag 7 augustus 2014. Het definitieve besluit wijkt op een aantal punten af van het ontwerpbesluit:

- Habitatype 7140 (Overgangs- en trilvenen) is toegevoegd maar komt niet in het studiegebied voor
- Habitatype 7230 (kalkmoerassen) is toegevoegd maar komt niet in het studiegebied voor
- Habitatype H9160A (eiken-haagbeukenbossen) is geschrapt maar kwam niet in het studiegebied voor
- Ambitie voor habitatype H9120 (beuken-eikenbossen met hulst) is gewijzigd in 'verbetering kwaliteit' i.p.v. 'behoud kwaliteit'. Dit habitatype komt ook in het studiegebied voor
- Ambitie voor habitatype H91E0C (vochtige alluviale bossen) is gewijzigd in 'behoud oppervlak' i.p.v. 'uitbreiding oppervlak'. Dit habitatype komt niet in het studiegebied voor
- Ambitie wespandief is naar beneden bijgesteld (aantal broedparen nu 100, was 150)
- Ambitie zwarte specht is naar beneden bijgesteld (aantal broedparen nu 400, was 430)
- Ambitie roodborsttapuit is naar boven bijgesteld (aantal broedparen nu 1100, was 1000)
- Ambitie draaihals en duinpieper is niet langer een aantal broedparen (was resp. 100 en 40) maar 'hervestiging populatie'
- Alle andere doelen in het definitieve besluit zijn identiek aan de doelen in het ontwerpbesluit

Als referentiedatum wordt de datum gehanteerd waarop dit gebied als speciale beschermingszone in de zin van de Europese Vogelrichtlijn werd aangewezen, dat wil zeggen op 24 maart 2000.

Habitattypen

- H2310 Stufzandheiden met struikhei
- H2320 Binnenlandse kraaiheibegroeiingen
- H2330 Zandverstuivingen
- H3130 Zwakgebufferde vennen
- H3160 Zure vennen
- H3260A Beken en rivieren met waterplanten (waterranonkels)
- H4010A Vochtige heiden (hogere zandgronden)
- H4030 Droge heiden
- H5130 Jeneverbesstruwelen
- H6230 Heischrale graslanden
- H6410 Blauwgraslanden
- H7110B *Actieve hoogvenen (heideveentjes)
- H7140A Overgangs- en trilvenen (trilvenen)
- H7150 Pioniervegetaties met snavelbiezen
- H7230 Kalkmoerassen
- H9120 Beuken-eikenbossen met hulst
- H9190 Oude eikenbossen
- H91E0C *Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)

Habitatrichtlijnsoorten

- H1042 Gevlekte witsnuitlibel (*Leucorrhinia pectoralis*)
- H1083 Vliegend hert (*Lucanus cervus*)
- H1096 Beekprik (*Lampetra planeri*)
- H1163 Rivierdonderpad (*Cottus gobio*)
- H1166 Kamsalamander (*Triturus cristatus*)
- H1318 Meervleermuis (*Myotis dasycneme*)
- H1831 Drijvende waterweegbree (*Lurionium natans*)

Vogelrichtlijnsoorten – broedvogels

- A072 Wespandief (*Pernis apivorus*)
- A224 Nachtzwaluw (*Caprimulgus europaeus*)
- A229 IJsvogel (*Alcedo atthis*)
- A233 Draaihals (*Jynx torquilla*)
- A236 Zwarte specht (*Dryocopus martius*)
- A246 Boomleeuwerik (*Lullula arborea*)
- A255 Duinpieper (*Anthus campestris*)
- A276 Roodborsttapuit (*Saxicola torquata*)
- A277 Tapuit (*Oenanthe oenanthe*)
- A338 Grauwe klauwier (*Lanius collurio*)

Vogelrichtlijnsoorten – niet-broedvogels

-

Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:

- de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
- de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
- de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
- de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Instandhoudingsdoelstellingen habitattypen

H2310	Stuifzandheiden met struikhei
Doel	Behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Uitbreiding van de oppervlakte stuifzandheiden met struikhei dient onder andere gericht te zijn op het vergroten en/of verbinden van heideterreinen via open landschap, voor zover dit leidt tot duurzamere en completere populaties van flora en fauna. Verbetering van de kwaliteit dient vooral gericht te zijn op een

betere structuur (voor fauna). Overgangen naar inheems loofbos en struweel dienen zo veel mogelijk behouden te blijven of uitgebreid te worden met het oog op broedvogels en andere fauna.

H2320 Binnenlandse kraaiheibegroeiingen

Doel Behoud verspreiding, behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype binnenlandse kraaiheibegroeiingen verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding. De Veluwse begroeiingen zijn van speciaal belang omdat ze zich aan de rand van het areaal van het type bevinden.

H2330 Zandverstuivingen

Doel Behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Landelijk wordt gestreefd naar een anderhalf maal zo grote oppervlakte van het habitatype zandverstuivingen in Nederland. De grootste bijdrage voor dit habitatype moet komen van de Veluwe. Voldoende winddynamiek is een belangrijke randvoorwaarde voor de realisering van gevarieerde zandverstuivingen met overgangen naar droge heiden (H4030) en bossen.

H3130 Zwakgebufferde vennen

Doel Behoud verspreiding, behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype zwakgebufferde vennen komt zowel goed als matig ontwikkeld over kleine oppervlakten uitsluitend voor in een aantal leemputten. De leem zorgt hier voor de zwakke buffering van het stagnerende regenwater. Door grondwater gevoede zwakgebufferde vennen komen op de Veluwe niet voor.

H3160 Zure vennen

Doel Behoud verspreiding, behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype zure vennen komt op de Veluwe verspreid voor, vooral in laagten waar regenwater stagneert op compacte, moerige lagen. De kwaliteit is in een deel van de vennen matig, vooral als gevolg van verdroging.

H3260 Beken en rivieren met waterplanten

Doel Uitbreiding verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit beken en rivieren met waterplanten, waterranonkels (subtype A).

Toelichting Het habitatype beken en rivieren met waterplanten, waterranonkels (subtype A) komt voor in diverse beken en sprengen, met name op de flanken van het Veluws massief. Het habitatype is niet overal even stabiel en niet overal van goede kwaliteit. Er zijn goede mogelijkheden voor herstel. Dit is ook van belang voor een soort als de beekprik (H1096).

H4010	Vochtige heiden
Doel	Behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige heiden, hogere zandgronden (subtype A).
Toelichting	Alhoewel de Veluwe vooral van belang is voor habitatype droge heiden (H4030), zijn er enkele deelgebieden waar een aanzienlijke oppervlakte van het habitatype vochtige heiden, hogere zandgronden (subtype A) aanwezig is. Lokaal komt een soortenrijke vorm van het habitatype voor samenhangend met afstromend grondwater en/of de aanwezigheid van leem aan of nabij het oppervlak. Elders zijn delen sterk vergrast. Er is potentie voor uitbreiding van de oppervlakte en kwaliteitsverbetering bij omvorming van bos naar heide en het nemen van herstelmaatregelen.
H4030	Droge heiden
Doel	Behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	De Veluwe levert de grootste bijdrage voor het habitatype droge heiden, dat in sommige deelgebieden in goede kwaliteit en over een grote oppervlakte aanwezig is. Netto-uitbreiding van de oppervlakte dient gericht te zijn op het verbinden van grote heideterreinen met elkaar via open landschap, met het oog op duurzaamheid van populaties. Ook kleinere terreinen dienen vergroot te worden of verbonden te worden met andere heiden, met het oog op meer complete en duurzame faunagemeenschappen. In sommige delen is deze heide vergrast of arm aan structuur en fauna-elementen. Voortgaande successie op kleine, geïsoleerde heideterreintjes is toegestaan zolang er op gebiedsniveau netto sprake is van uitbreiding van de oppervlakte.
H5130	Jeneverbesstruwelen
Doel	Behoud verspreiding, behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Struwelen van het habitatype jeneverbesstruwelen zijn beperkt tot enkele deelgebieden van de Veluwe. Daarnaast zijn veel losstaande jeneverbessen aanwezig. Voor verbetering van de kwaliteit is verjonging van de jeneverbes noodzakelijk.
H6230	*Heischrale graslanden
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Enkele van de best ontwikkelde voorbeelden van habitatype heischrale graslanden worden op de Veluwe aangetroffen (met onder meer de grootste populatie valkruid). Vanwege de grote oppervlakte van het habitatype levert het gebied een zeer grote bijdrage aan het landelijke doel van het habitatype. Op veel andere locaties (bijvoorbeeld wegbermen) is het type matig ontwikkeld. Verder komt het plaatselijk in goed ontwikkelde vochtige vormen voor. Aangezien het habitatype heischrale graslanden landelijk in een zeer

ongunstige staat van instandhouding verkeert wordt uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit nagestreefd.

H6410	Blauwgraslanden
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	In het gebied komt het habitatype blauwgraslanden voor op lemige gronden. Uitbreiding van de oppervlakte blauwgraslanden kan gerealiseerd worden in samenhang met de habitattypen vochtige heiden, hogere zandgronden (H4010A) en heischrale graslanden (H6230).
H7110	*Actieve hoogvenen
Doel	Behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit actieve hoogvenen, heideveentjes (subtype B).
Toelichting	Het habitatype actieve hoogvenen, heideveentjes (subtype B) komt voor in een aantal vennen en als hellingveentjes. In sommige gevallen verkeert het habitatype in zeer goede kwaliteit. Op andere locaties is uitbreiding mogelijk, bijvoorbeeld vanuit natte heide of verdroogde veentjes.
H7140	Overgangs- en trilvenen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit overgangs- en trilvenen, trilvenen (subtype A).
Toelichting	Op één locatie in het Natura 2000-gebied komt een kleine oppervlakte van het habitatype overgangs- en trilvenen, trilvenen (subtype A) voor. De begroeiingen zijn te rekenen tot de plantengemeenschap <i>Carici curtae-Agrostietum caninae caricetosum diandrae</i> .
H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen komt met name voor op plagplekken die door natuurlijke successie overgaan in het habitatype vochtige heiden, hogere zandgronden (H4010A). Voor duurzaam behoud van de levensgemeenschap binnen het gebied, is het van belang dat de oppervlakte en de kwaliteit toenemen. Dit kan worden gerealiseerd in samenhang met uitbreiding van de oppervlakte vochtige heiden.
H7230	Kalkmoerassen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype kalkmoerassen komt met een redelijke oppervlakte voor in enkele leemputten op de Veluwe. De vegetatie wordt gerekend tot de associatie van vetblad en vlozegge (<i>Campylio-Caricetum dioicae</i>).
H9120	Beuken-eikenbossen met hulst
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting	Voor het habitatype beuken-eikenbossen met hulst levert dit gebied een zeer belangrijke bijdrage binnen het Natura 2000-netwerk. Zonder enig beheer zal een aanzienlijk deel van de eikenbossen op de Veluwe op termijn overgaan in dit habitatype.
H9190	Oude eikenbossen
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	De Veluwe levert veruit de grootste bijdrage voor het habitatype oude eikenbossen, dat over een aanzienlijke oppervlakte verspreid is. In het gebied is het mogelijk het type te ontwikkelen op oude bosgroeiplaatsen met oud-bossoorten. Verder zijn er potenties voor herstel van het habitatype door natuurlijke verjonging en door toestaan van successie in open landschappen.
H91E0	*Vochtige alluviale bossen
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, beekbegeleidende bossen (subtype C).
Toelichting	Het habitatype vochtige alluviale bossen, beekbegeleidende bossen (subtype C) komt op veel locaties op de Veluwe voor, maar in de meeste gevallen slechts over een geringe oppervlakte en in matige kwaliteit. Langs de beken en op de overgang naar het IJsseldal liggen grotere en kwalitatief betere voorbeelden. Voor duurzaam behoud van de levensgemeenschap binnen het gebied, is het van belang dat de kwaliteit verbetert.

Instandhoudingsdoelstellingen habitatrichtlijnsoorten

H1042	Gevlekte witsnuitlibel
Doel	Uitbreiding verspreiding, uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie tot een duurzame populatie.
Toelichting	De gevlekte witsnuitlibel heeft een zeer ongunstige staat van instandhouding door het tekort aan gebieden en de landelijk te geringe populatiegrootte. De beoogde uitbreiding van de populatie is gebaseerd op het realiseren van een landelijk gunstige staat van instandhouding. De soort komt in het gebied voor op een beperkt aantal locaties in leemputten en heidevennen, maar er worden doorgaans geen grote aantallen bereikt.
H1083	Vliegend hert
Doel	Uitbreiding verspreiding, uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
Toelichting	In ons land is de Veluwe, het gebied met de meeste populaties, het belangrijkste kernverspreidingsgebied voor het vliegend hert. Het zwaartepunt van de Veluwse verspreiding ligt in het noordelijke deel van Veluwe, waar sinds 1999

meer dan 800 waarnemingen zijn geregistreerd. Van het gedeelte van de Veluwe ten zuiden van de rijksweg A1 zijn slechts enkele, zeer verspreide waarnemingen bekend.

H1096	Beekprik
Doel	Uitbreiding verspreiding, uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
Toelichting	De beekprik verkeert landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding. De Veluwe levert één van de grootste bijdragen. De soort komt hier voor in allerlei sprengbeken, met name aan de oostkant van het gebied (doorgaans niet in de sprengkoppen, maar verder stroomafwaarts). In het verleden heeft de soort ook op de noordwestelijke en zuidelijke Veluwe geleefd, maar hier is ze momenteel verdwenen. De meeste leefgebieden zijn sterk geïsoleerd.
H1163	Rivierdonderpad
Doel	Uitbreiding omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
Toelichting	De rivierdonderpad komt voor in diverse beekstelsels in het noordwestelijk en oostelijk deel van het gebied. Op landelijke schaal is de staat van instandhouding van de rivierdonderpad als matig ongunstig beoordeeld, omdat het leefgebied van de rivierdonderpad in beken in ongunstige staat verkeert. De beken van de Veluwe leveren een belangrijke bijdrage aan het voortbestaan van beekpopulaties van de rivierdonderpad en er bestaan mogelijkheden voor uitbreiding.
H1166	Kamsalamander
Doel	Behoud verspreiding, behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De kamsalamander komt verspreid voor op de Veluwe op een beperkt aantal locaties, veelal in of nabij landbouwenclaves en langs de randen van het gebied. Het grootste deel van de Veluwe is als habitat ongeschikt voor de kamsalamander.
H1318	Meervleermuis
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De Veluwe levert als overwinterings- en zwermgebied van de meervleermuis een grote bijdrage aan de landelijke populatie. Het leefgebied is gelegen in het zuidelijke deel van de Veluwe, waar de soort overwintert in bunkers en kelders.
H1831	Drijvende waterweegbree
Doel	Behoud verspreiding, behoud omvang en kwaliteit biotoop voor behoud populatie.

Toelichting	De drijvende waterweegbree is bekend van een beek in de noordelijke helft van het gebied en is daarnaast in enkele vennen en leemkuilen aangetroffen. Voor de landelijke verspreiding van de soort is behoud van deze populatie van groot belang.
-------------	---

Instandhoudingsdoelstellingen vogelrichtlijnsoorten – broedvogels

A072 Wespendif

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 100 paren.

Toelichting Vermoedelijk broedt meer dan een kwart van de Nederlandse wespendifen op de Veluwe. Na de grootschalige bebossing, begin vorige eeuw, heeft de soort zich sterk uitgebreid, maar vermoedelijk zijn de aantallen de laatste decennia constant of mogelijk licht afnemend. Het gemiddeld aantal paren in de periode 1999-2003 wordt geschat op 100. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A224 Nachtzwaluw

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 610 paren.

Toelichting Van oudsher is de nachtzwaluw een talrijke broedvogel van de Veluwe. De populatie is vanaf de jaren vijftig van de vorige eeuw sterk afgenomen tot een dieptepunt in het begin van de jaren tachtig. Sindsdien broedt bijna de helft van de Nederlandse nachtzwaluwen op de Veluwe. Daarna trad weer herstel op zodat de stand momenteel weer honderden paren omvat. Het gemiddeld aantal paren voor de periode 1999-2003 wordt geschat op 610. Dit niveau ligt overigens nog altijd beduidend lager dan het niveau in de jaren vijftig. De soort verkeert landelijk op de aspecten leefgebied en populatie in een gunstige staat van instandhouding. De samenhang tussen de deelpopulaties is goed, zodat voor de Veluwe als geheel van één metapopulatie kan worden gesproken.

A229 IJsvogel

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 30 paren.

Toelichting De ijsvogel broedt in sterk fluctuerende aantallen langs de sprengen en vijverpartijen van de Veluwerand. Na strenge winters kan de soort geheel verdwenen zijn, maar na een reeks van zachte winters belopen de aantallen enige tientallen (bijvoorbeeld 26 paren in 1995). Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het genoemde aantal paren in het doel heeft betrekking op gunstige jaren. Het gebied levert onvoldoende

draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Veluwerand met de grote rivieren ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A233

Draaihals

Doel

Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van (her)vestiging populatie.

Toelichting

Van oudsher is de draaihals een bekende broedvogel in dit gebied, vooral door het bezetten van nestkasten. Sinds begin jaren zeventig worden nestkasten niet meer bezet, ongetwijfeld een gevolg van de sterke afname van de populatie en daarnaast een toename van het aanbod aan (dode) berken als natuurlijke nestplaats (in oude holen van grote bonte spechten). Er heeft met fluctuaties een afname plaatsgevonden van 50-75 paren in 1990 naar 5-10 paren in 2006. Sindsdien is de soort op de Veluwe nagenoeg verdwenen. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is (her)vestiging van de populatie gewenst. Hiervoor is het van belang dat het leefgebied wordt uitgebreid en in kwaliteit wordt verbeterd. Dit herstel van het leefgebied hangt samen met herstel van niet-vermeste, vrij open gebieden op de hogere zandgronden, met voldoende nestgelegenheid. De doelstellingen voor de habitattypen stuifzandheiden met struikhei (H2310), droge heiden (H4030) en heischrale graslanden (H6230) kunnen hieraan een belangrijke bijdrage leveren. Aangezien Nederland zich aan de uiterste westrand van het broedareaal bevindt, en de soort zich steeds verder in oostelijke richting terugtrekt, is het onzeker of de soort zich, als gevolg van herstel van het leefgebied, ook daadwerkelijk weer op de Veluwe zal vestigen.

A236

Zwarte specht

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 400 paren.

Toelichting

De zwarte specht is een broedvogel op de Veluwe, waarvan de aantallen vanaf 1918 langzaam toenamen. De hoogste aantallen werden vastgesteld aan het eind van de jaren tachtig. Vervolgens is het aantal enigszins teruggelopen. Het aantal paren in het jaar 2005 werd geschat op 350 tot 400 broedparen¹⁷. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A246

Boomleeuwerik

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 2.400 paren.

Toelichting

Van oudsher is de boomleeuwerik een talrijke broedvogel in dit gebied. De aantallen zijn halverwege de vorige eeuw duidelijk afgenomen, maar sinds het begin van de jaren zeventig is herstel opgetreden. Het gemiddeld aantal paren

in de periode 1999-2003 wordt geschat op 2.400. De totale populatie op de Veluwe in het jaar 2007 wordt geschat op 2.200-2.400 broedparen. Dit betreft aantallen gebaseerd op territoriumkartering. De nestzoekmethode komt meestal aanzienlijk lager uit. broedparen. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Momenteel broedt de boomleeuwerik verspreid over de gehele Veluwe in een aaneengesloten metapopulatie die één derde van de Nederlandse populatie omvat. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A255

Duinpieper

Doel

Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit ten behoeve van (her)vestiging populatie.

Toelichting

Van oudsher was de duinpieper een schaarse, doch gewone broedvogel van alle stuifzanden. De Veluwe is het enige gebied in Nederland waar recent (in 2007) nog één broedpaar voorkwam. Vanaf 1998 zette een scherpe daling in van 33 broedparen in 1998 tot 5 paren in 2002. Sinds 2003 is de soort zo goed als verdwenen uit het gebied. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is (her)vestiging van de populatie gewenst. Hiervoor is het van belang dat het leefgebied wordt uitgebreid en in kwaliteit wordt verbeterd. Dit herstel van het leefgebied hangt samen met herstel van stuifzanden met voldoende natuurlijke dynamiek en voldoende rust. De doelen voor de habitattypen stuifzandheiden met struikhei (H2310) en zandverstuivingen (H2330) kunnen hieraan een belangrijke bijdrage leveren. Vanwege de ligging van Nederland aan de uiterste westflank van de Midden-Europese verspreiding en het gegeven dat de soort in alle landen in de ruime omgeving van Nederland een sterke afname laat zien, is het onzeker of de soort zich, als gevolg van herstel van het leefgebied, ook daadwerkelijk weer op de Veluwe zal vestigen.

A276

Roodborsttapuit

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 1.100 paren.

Toelichting

Van oudsher is de roodborsttapuit broedvogel op de heidevelden van de Veluwe, maar aanvankelijk vermoedelijk in bescheiden aantallen. Het gemiddeld aantal paren voor de periode 1999-2003 wordt geschat op 1.100. De trend is positief vanaf 1990 en in 2007 is het aantal geschat op 1.100-1.400 broedparen. Gezien de toenemende lokale trend en de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie. Er is een aaneengesloten metapopulatie.

A277

Tapuit

Doel

Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 100 paren.

Toelichting	De tapuit was een karakteristieke broedvogel van stuifzanden en zandige heidevelden van de Veluwe. In het verleden broedden honderden paren op de Veluwe. Het is aannemelijk dat de aantallen al vanaf het begin van de vorige eeuw door bebossing van stuifzanden en heidevelden teruglopen. Deze tendens heeft zich versterkt doorgezet vanaf de jaren tachtig. In 1988 en 1990 werden nog respectievelijk 99 en 100 broedparen gemeld. Het gemiddeld aantal paren voor de periode 1999-2003 werd geschat op 66. In 2005 werd het aantal geschat op 20-25 broedparen. Gezien de lokale negatieve trend, de historische potentie en de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding wordt herstel van de populatie nagestreefd. Het gebied kan voldoende draagkracht gaan leveren voor een sleutelpopulatie. Het herstel van het leefgebied hangt samen met herstel van insectenrijke open gebieden met kale zandige plekken en voldoende nestgelegenheid. De doelen voor de habitattypen stuifzandheiden met struikhei (H2310), zandverstuivingen (H2330) en droge heiden (H4030) kunnen hieraan een bijdrage leveren.
-------------	--

A338

Grauwe klauwier

Doel	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.
Toelichting	Vermoedelijk is de grauwe klauwier van oudsher een schaarse broedvogel op de Veluwe. Het leefgebied kenmerkt zich door halfopen structuurrijke vegetatie met een hoog aanbod aan grote insecten en kleine gewervelden. De schatting voor de periode 1999-2003 komt uit op 27 paren, met een dalende trend (in 2008 10-15 broedparen). Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie gewenst. Het gebied kan voldoende draagkracht gaan leveren voor een sleutelpopulatie.

Instandhoudingsdoelstellingen vogelrichtlijnsoorten – niet-broedvogels

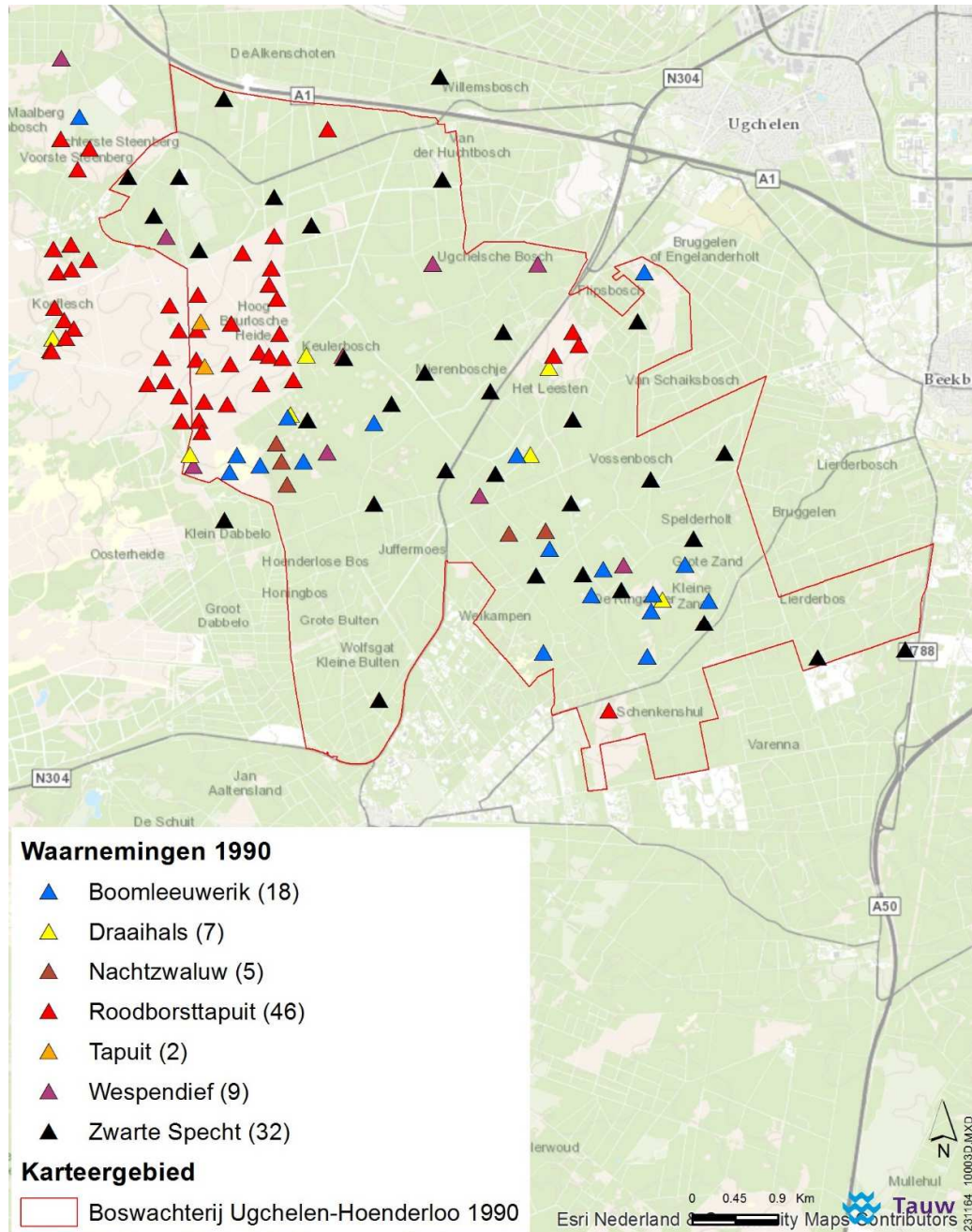
N.v.t.

Bijlage

7

Tijdens broedvogelkarteringen in 1990 en 1998 vastgestelde territoria

Territoria van kwalificerende soorten broedvogels (kartering 1990)

Territoria van kwalificerende soorten broedvogels (kartering 1998)

